

Archeologische opgraving

Verslag van resultaten

Eindverslag

INGELMUNSTER
BOLLEWERPSTRAAT
(prov. West-Vlaanderen)

Auteur: Bert MESTDAGH
Redactie: Christof VANHOUTTE

Projectcode: 2020A125

Vergunningsnummer:	2020A125
Projectleider:	Christof Vanhoutte
Naam erkende archeoloog:	Monument Vandekerckhove NV
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
veldwerkleider:	Bert Mestdagh
Archeologisch team:	Bert Heyvaert
Bevoegde Vlaamse overheid:	Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen
Plannen:	Bert Mestdagh
Materiaaltekeningen:	Bert Mestdagh
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Ingelmunster
Deelgemeente:	Ingelmunster
Plaats:	Bollewerpstraat (zie plan in bijlage 1 tot 4)
Projectcode:	INBO20
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	X: 72 409m – Y: 179 624m X: 72 402m - Y: 178 000m
Kadastergegevens:	Ingelmunster, afdeling 3, sectie B, perceel 806D (zie plan in bijlage 1 en 2)
Topografische kaart:	nvt
Begindatum onderzoek:	18/05/2020
Einddatum onderzoek:	19/05/2020
Relevante termen thesauri:	Ingelmunster, opgraving, Romeinse periode, middeleeuwen, landweer, begraving.
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Titel:	Archeologische opgraving archeologierapport Ingemunster Bollewerpstraat (prov. West-Vlaanderen)..
Rapportnummer:	2020/11
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

0. INHOUDSTAFEL

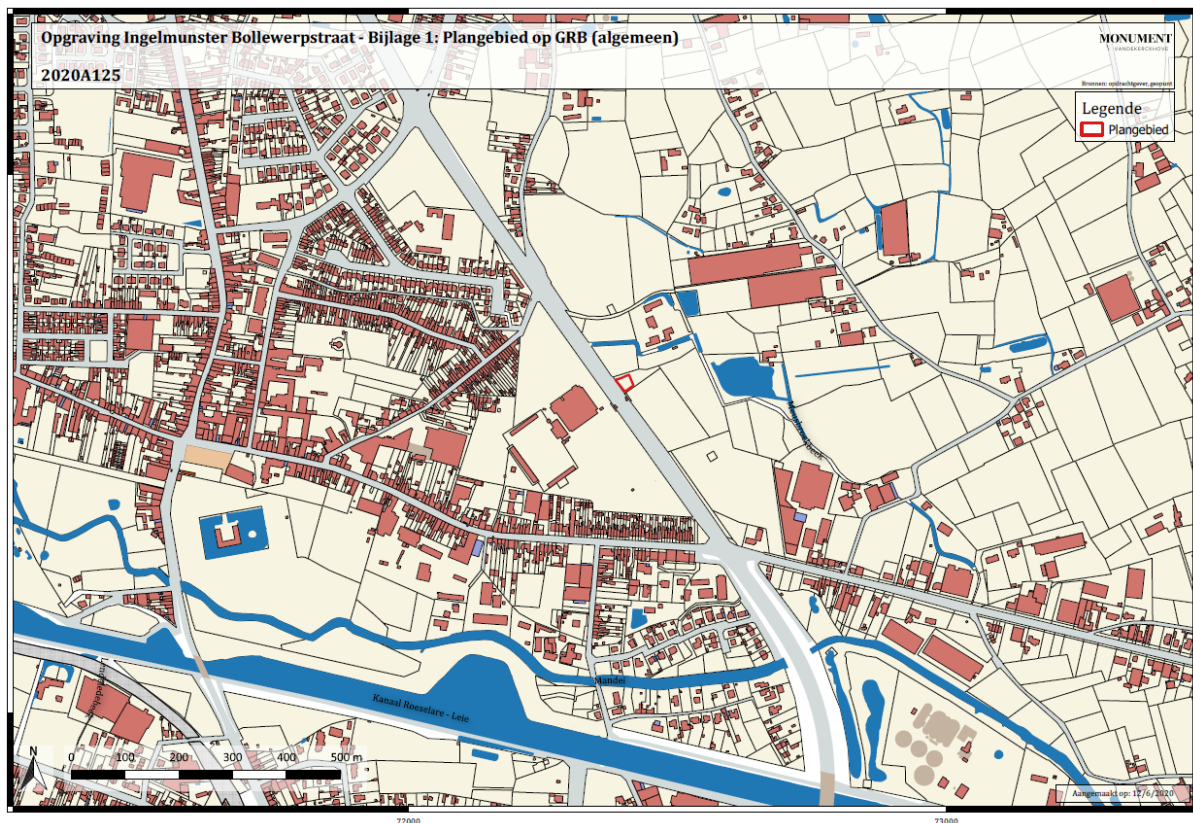
0. INHOUDSTAFEL	3
1. INLEIDING	5
2. BESCHRIJVEND GEDEELTE	7
2.1. BESCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT	7
2.1.1. Vraagstelling	7
2.1.2. Randvoorwaarden.....	7
2.1.3. Geplande werken	8
2.2. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE	9
2.2.1. Voorbereiding	9
2.2.2. Veldwerk.....	10
2.2.3. Verwerking.....	11
3. ASSESSMENTRAPPORT	12
3.1. BESCHRIJVING, MOTIVERING EN REGISTRATIE	12
3.2. WETENSCHAPPELIJK POTENTIEEL	12
4. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS.....	13
4.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	13
4.2. GEOLOGISCHE SITUERING	14
4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
5. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	17
5.1. HISTORISCH KADER.....	17
5.2. ARCHEOLOGISCH KADER	21
6. RESULTATEN	24
6.1. STRATIGRAFIE	24
6.2. BESCHRIJVING SPOREN EN VONDSTEN.....	27
6.2.1. Een Romeins brandrestengraf.....	28
6.2.1.1. Context.....	28
6.2.1.2. Vondsten	31
6.2.1.3. Datering	32
6.2.2. Een laat-middeleeuwse landweer	33
6.2.2.1. Context.....	33
6.2.2.2. Vondsten	34
6.2.2.3. Datering	35
7. INTERPRETATIE EN DATERING	36
7.1. ROMEINSE PERIODE	36

7.2. LAAT-MIDDELEEUWSE LANDWEER	41
8. ONDERZOEKSVRAGEN	48
9. SAMENVATTING	50
9. BIBLIOGRAFIE	51
9.1. LITERATUUR	51
9.2. INTERNETBRONNEN	54
10. BIJLAGEN	55

1. INLEIDING

In het kader van de inrichting van een parkeerterrein (inclusief bijhorend groen en het plaatselijk inbuizen van de Meusbroekbeek) en een aanpassing van de huidige Bollewerpstraat te Ingelmunster werd na een uitgebreide bureaustudie (2019F48)¹ een vooronderzoek door middel van proefsleuven (2020A284)² ingericht. Op basis van de resultaten van dit vooronderzoek bleek verder archeologisch onderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving noodzakelijk.

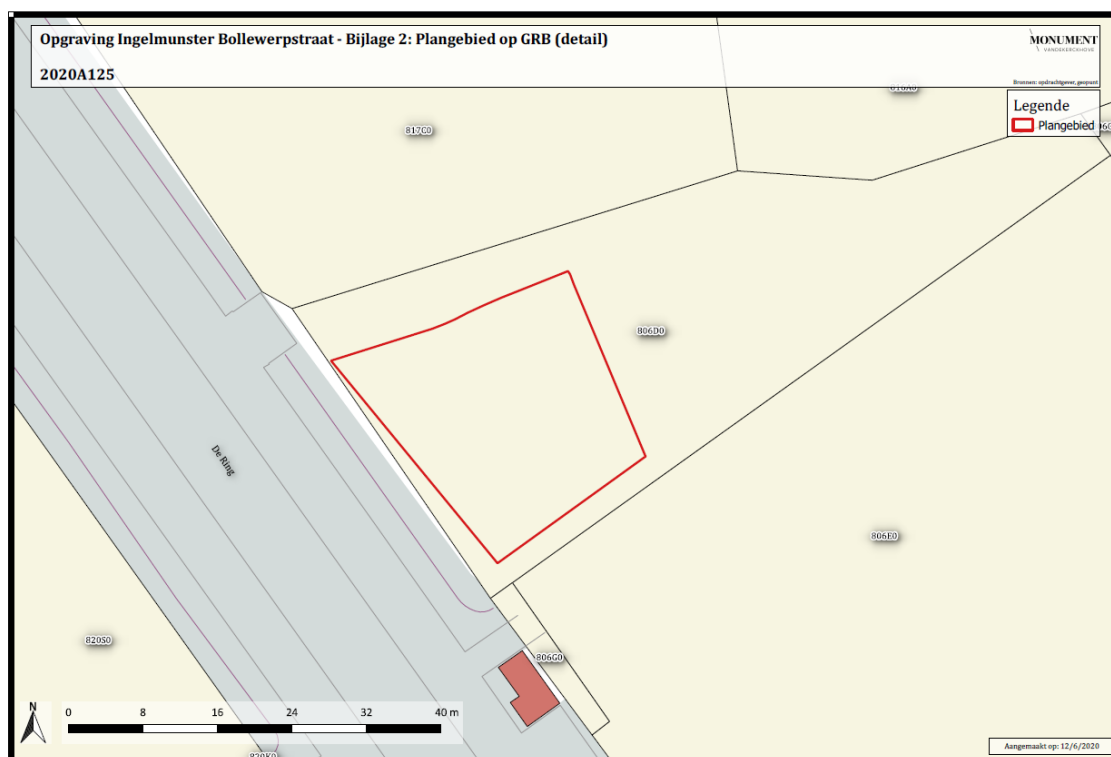
In dit eindverslag worden de eerste resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. De tekst wordt verduidelijkt met kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen.

Figuur 1: Situering van het plangebied.

¹ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2019

² DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020a

Figuur 2: Situering van het plangebied (detail).

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Beschrijving van de onderzoeksopdracht

2.1.1. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat de exacte aard is van de archeologische site die werd aangetroffen in de bodem. Kennis daarvan kan bijdragen tot een beter begrip van de geschiedenis van deze regio. Hiertoe werden in het programma van maatregelen na de proefsleuven volgende niet-limitatieve onderzoeksvragen voorgesteld³:

- Hoe kadert de opbouw en tafonomie van het aangetroffen graf en de grafinhoud binnen de huidige archeologische kennis van het grafritueel in de late IJzertijd en inheems-Romeinse periode ?
- Uit welke historische periode dateert dit graf ? Hoe strookt dit met de kennis van deze periode in de regio Ingelmunster ?
- Hoe kaderen deze archeologische structuren binnen de gekende dynamiek van grafvelden en waar in Ingelmunster kunnen er archeologische sporen en structuren uit dezelfde periode van de geschiedenis worden verwacht ?
- Welke nieuwe archeologische en cultureel-antropologische gegevens heeft het onderzoek bijgebracht aan de bestaande kennis?
- Welke landschappelijke parallellen bestaan er voor deze vindplaats?

2.1.2. Randvoorwaarden

Er werden geen specifieke randvoorwaarden voorzien.

³ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020b: p. 6-7

2.1.3. Geplande werken⁴

De geplande werken omvatten de heraanleg van een deel van de Bollewerpstraat en de inrichting van het plangebied als parkeerzone inclusief bestrating (Figuur 3). Ook worden groenvoorzieningen ingericht, waaronder verschillende bomen. Het deel van de Meusbroekbeek die zich binnen het plangebied bevindt zal worden ingebuisd. De geplande werken gaan plaatselijk gepaard met een minimale verstoring van 50cm tot 1m. Verder wordt binnen een deel van het plangebied een gescheiden rioleringsnetwerk gerealiseerd.

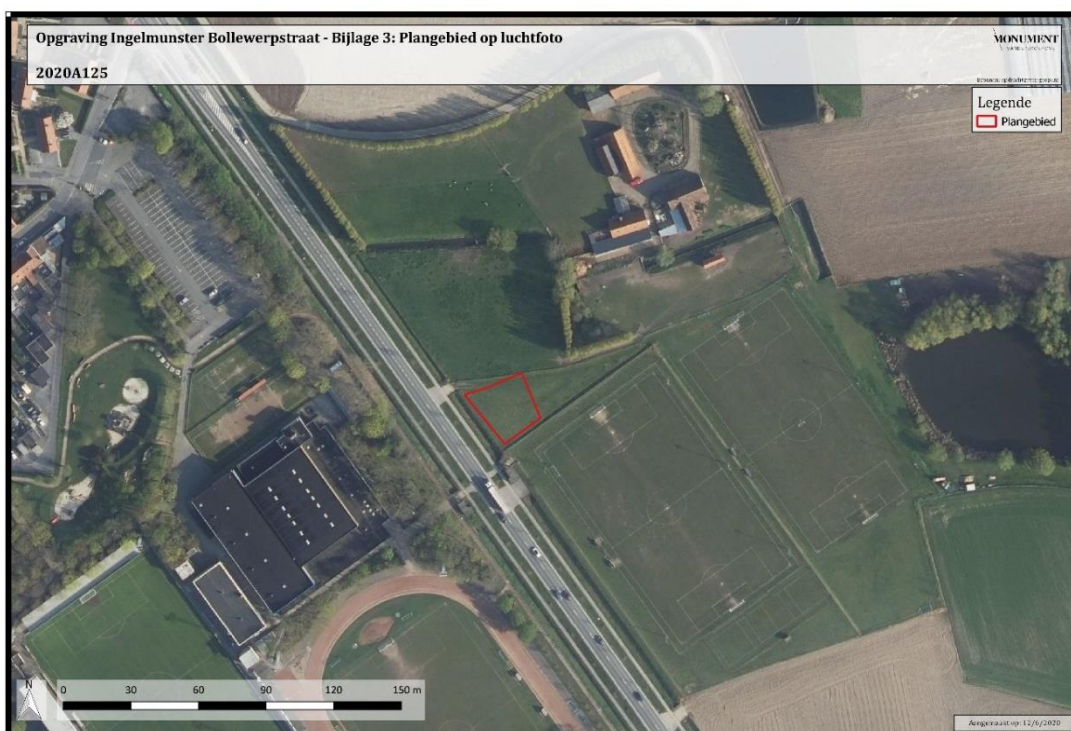
Figuur 3: De geplande werken waarvan enkel de zuidelijke zone werd opgegraven (rood).

⁴ Op basis van de informatie in DE SMAELE B. & PIETERS H. 2019

2.2. Werkwijze en opgravingsstrategie

2.2.1. Voorbereiding

De archeologische opgraving is uitgevoerd in het kader van de inrichting van een parking en de herinrichting van een deel van de Bollewerpstraat te Ingelmunster nadat er eerder een bureaustudie (2019F48)⁵ en een vooronderzoek door middel van proefsleuven (2020A284)⁶ werd uitgevoerd. Ter voorbereiding van de opgraving werden de verslagen hiervan bestudeerd.

Figuur 4: Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto.

⁵ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2019

⁶ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020a en DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020b

2.2.2. Veldwerk

Het veldwerk vond plaats op 18 en 19 mei 2020 onder veldwerkleider Bert Mestdagh aangevuld met assistent-archeoloog Bert Heyvaert. Voor aanvang werd de werkput uitgezet met een GPS-toestel. In overleg met de aannemer en kraanman werd alles in één vlak uitgegraven. Tijdens het uitgraven werd verdiept tot op het hoogste relevante archeologische niveau (Figuur 5).

Figuur 5: Het aanleggen van het archeologische vlak.

Voor de aanleg van de verschillende werkputten werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een vlakke graafbak van 1,8m breed. Het graafwerk is dermate uitgevoerd dat de teelaarde gescheiden bleef van de onderliggende horizonten. De kraan werd tijdens het graafwerk opgevolgd door een team archeologen. Er werd op toegekeken dat het juiste archeologische niveau werd bereikt. Tevens werd het vlak manueel opgeschaafd om de leesbaarheid te optimaliseren. De sporen die zichtbaar werden, zijn voorzien van een individueel spoornummer. Vervolgens zijn ze beschreven (interpretatie, kleur, textuur, inclusies) en gefotografeerd. Op deze foto is, naast het spoor telkens een noordpijl en fotobord aanwezig. Op dit fotobord staat de projectcode (2020A125), de afkorting van het project (INBO20= INGelmunster

Bollewerpstraat 2020) en het spoornummer (**S1** tot **S13**). Na het fotograferen werden de sporen ingemeten met een GPS-toestel, waardoor een digitaal grondplan ontstond dat tijdens de opgraving steeds kon worden geconsulteerd.

Wanneer het volledige terrein was verdiept tot op het archeologische niveau en de verschillende contexten geregistreerd, werd overgegaan tot het couperen van de archeologische sporen. Dit houdt in dat de helft van een spoor manueel wordt uitgegraven, waardoor het diepteprofiel zichtbaar wordt. Dit profiel werd vervolgens gefotografeerd en ingetekend op een tablet (schaal 1:20) en van unieke laagnummers voorzien. Na het couperen van de sporen werden alle achter gebleven delen uitgehaald zodoende eventueel vondstmateriaal te recupereren. Twee contexten (graf S13 en S10) zijn in kwadranten onderzocht. Dit laat toe een lengte- en breedteprofiel te registreren. Ook werd de integrale inhoud per kwadrant en laagsgewijs ingezameld om later uit te zeven.

2.2.3. Verwerking

Na het afronden van het veldwerk is de verwerking opgestart. In eerst instantie werd het vondstmateriaal proper gemaakt en zijn de zeefstalen van contexten S10 en S13 uitgezeefd (maaswijdte 1mm) en getrieerd.

Tijdens een eerste fase van de rapportage werd het grondplan opgemaakt en zijn de foto's in de database ingewerkt. Het uitschrijven van de resultaten gebeurt in twee fasen. Als eerste wordt werk gemaakt van een archeologierapport. Dit tussentijds verslag werd op heden afgewerkt binnen een termijn van 2 maanden na het afronden van het veldwerk. Hierin werden de voorlopige resultaten gebundeld, alsook een eerste voorzichtige interpretatie van de aangetroffen sporen. Een tweede fase van de rapportage bestaat uit het schrijven van het eindverslag. In dit rapport worden alle beschikbare gegevens gebundeld. Deze bestaan uit enkele inleidende hoofdstukken en omvatten tevens de beschrijving van de verschillende grondsporen en het vondstmateriaal. Ook de gegevens van het natuurwetenschappelijk onderzoek worden in dit rapport verwerkt.

Naast de interne specialisatie werd tijdens het eindverslag ook beroep gedaan op archeoloog en regiospecialist Willem Hantson (BieRADAR).

3. ASSESSMENTRAPPORT

3.1. Beschrijving, motivering en registratie

Tijdens het archeologische onderzoek zijn 13 sporen aangetroffen. Deze zijn integraal geregistreerd. De lage densiteit liet namelijk toe een integrale veldregistratie uit te voeren. Het vondstmateriaal is eveneens beperkt waardoor een integrale inzameling en bestudering is uitgevoerd. De vastgestelde vondstcategorieën zijn aardewerk, glas en metaal.

Een lijst van sporen, inclusief beschrijving, is toegevoegd als bijlage (bijlage 7). Alle vondsten zijn opgelijst in bijlage 8. Dit omvat ook een omschrijving van de ingezamelde monsters. Ook foto's van alle sporen zijn terug te vinden als bijlage bij dit rapport (bijlage 9). In de hierna volgende hoofdstukken worden de relevante archeologische sporen en vondsten beschreven. Tot slot volgt een korte vergelijking met gelijkaardige sites in de ruime regio inclusief de wetenschappelijke waarde van de site.

3.2. Wetenschappelijk potentieel

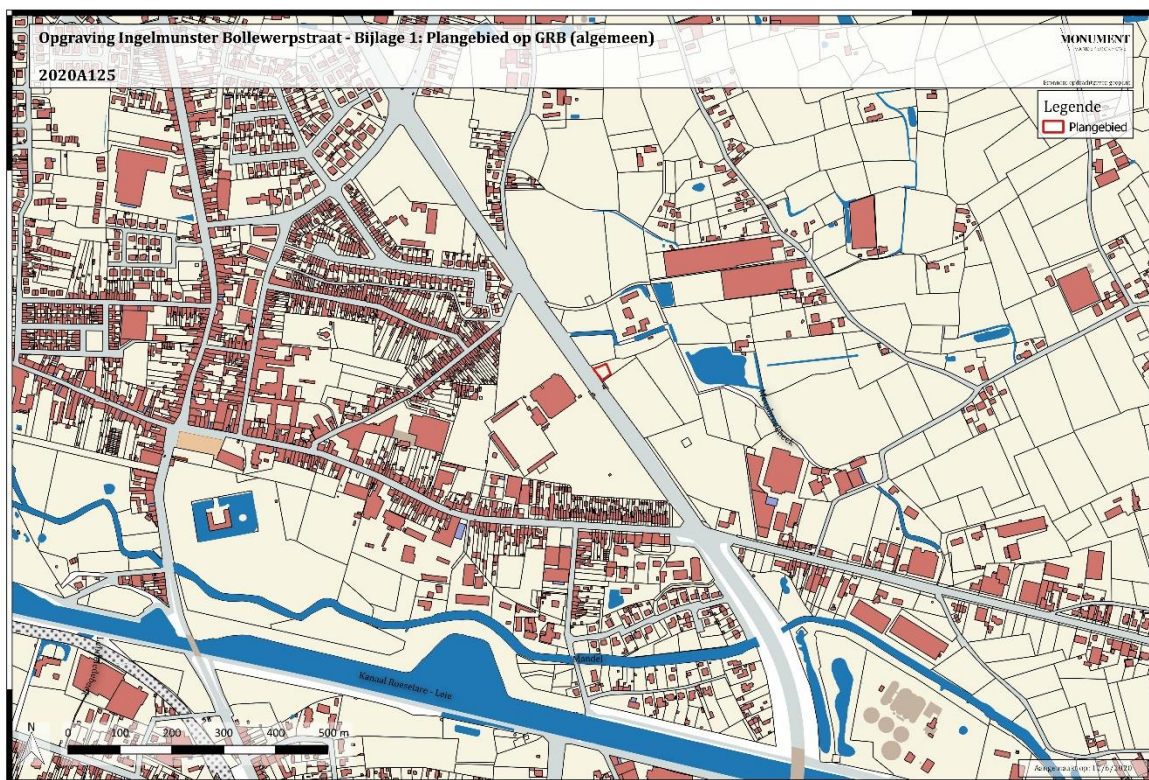
Het wetenschappelijk potentieel binnen het plangebied bestaat vooral uit de studie van een Romeins brandrestengraf en een laat-middeleeuwse landweer. De kennis van deze structuren en hun specifieke ruimtelijke context kan in de toekomst worden uitgebreid tijdens nieuw archeologisch onderzoek binnen de regio.

4. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

4.1. Topografische situering

Ingelmunster is een gemeente in het zuidwesten van West-Vlaanderen. De gemeente heeft geen deelgemeenten, maar omvat wel het gehucht *Krieke*. Ingelmunster behoort tot het arrondissement Roeselare. Ingelmunster wordt doorsneden door de Mandel en het Kanaal Roeselare-Leie.

Het plangebied ligt centraal in de gemeente, ten westen van de dorpskern (Figuur 6). Het bevindt zich op de rand van de Mandelvallei (zuiden) en de dichterbij gelegen Meulbroekbeekvallei (noorden). De ruime omgeving is lichtglooiend zonder grote niveauverschillen. De opgegraven zone is kadastraal terug te vinden onder afdeling 3, sectie B, perceel 806D0.

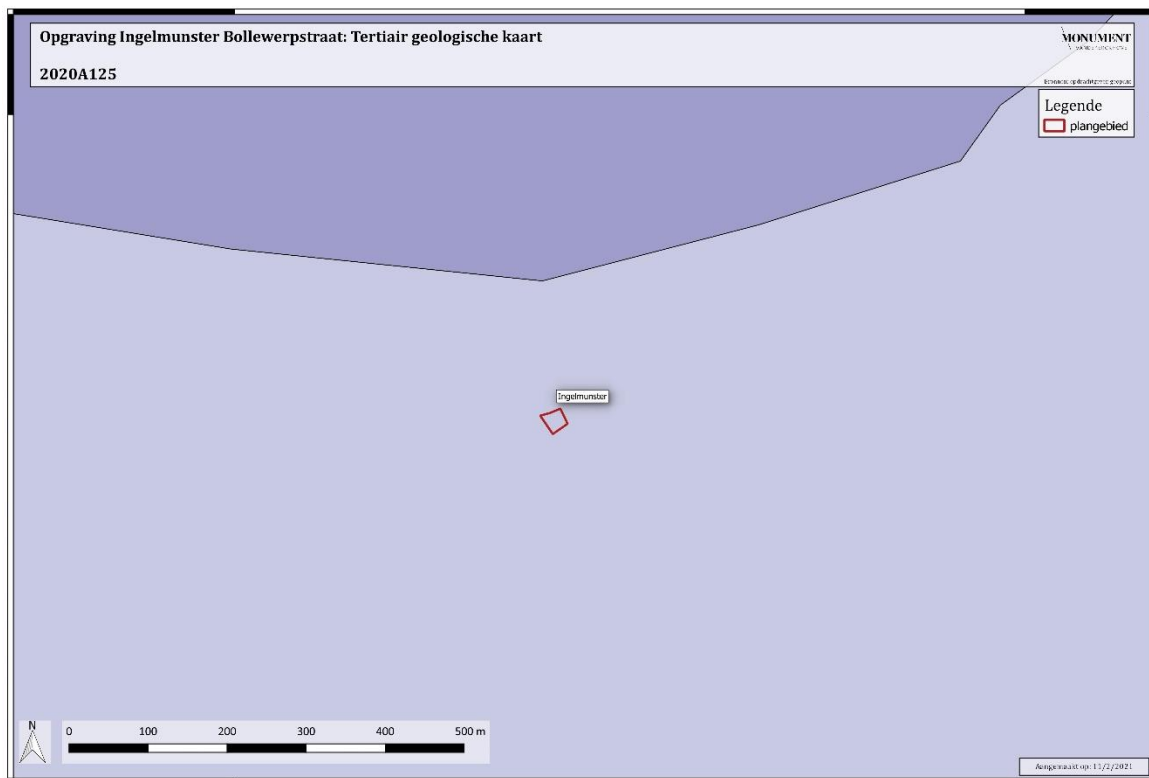

Figuur 6: Situering van het plangebied.

4.2. Geologische situering

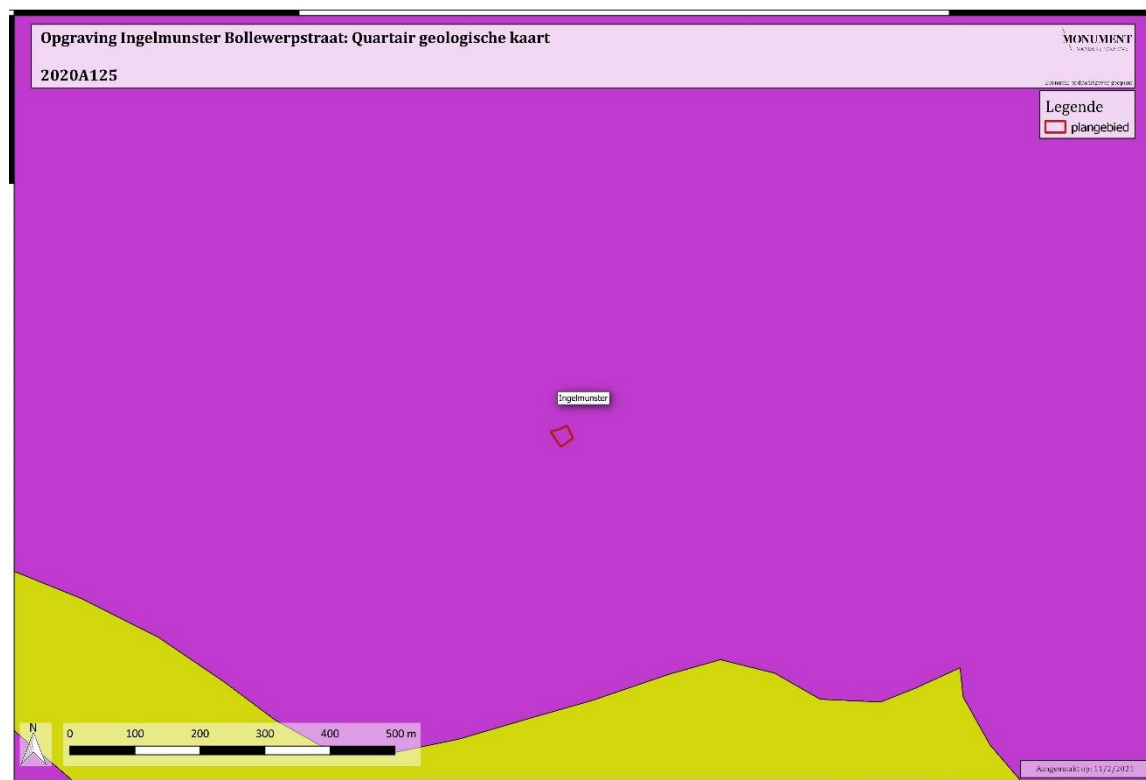
Hieronder wordt respectievelijk de tertiaire en quartaire ondergrond beknopt besproken:⁷

- De tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit afzettingen van de Formatie van Kortrijk en het lid van Moen (KoMo). Dit uit zich in grijze klei tot silt en is kleihoudend (Figuur 7).
- Er zijn geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen (quartair) bovenop de Pleistocene sequentie (Figuur 8).

Figuur 7: Het plangebied op de tertiair geologische kaart.

⁷ <http://www.geopunt.be/>

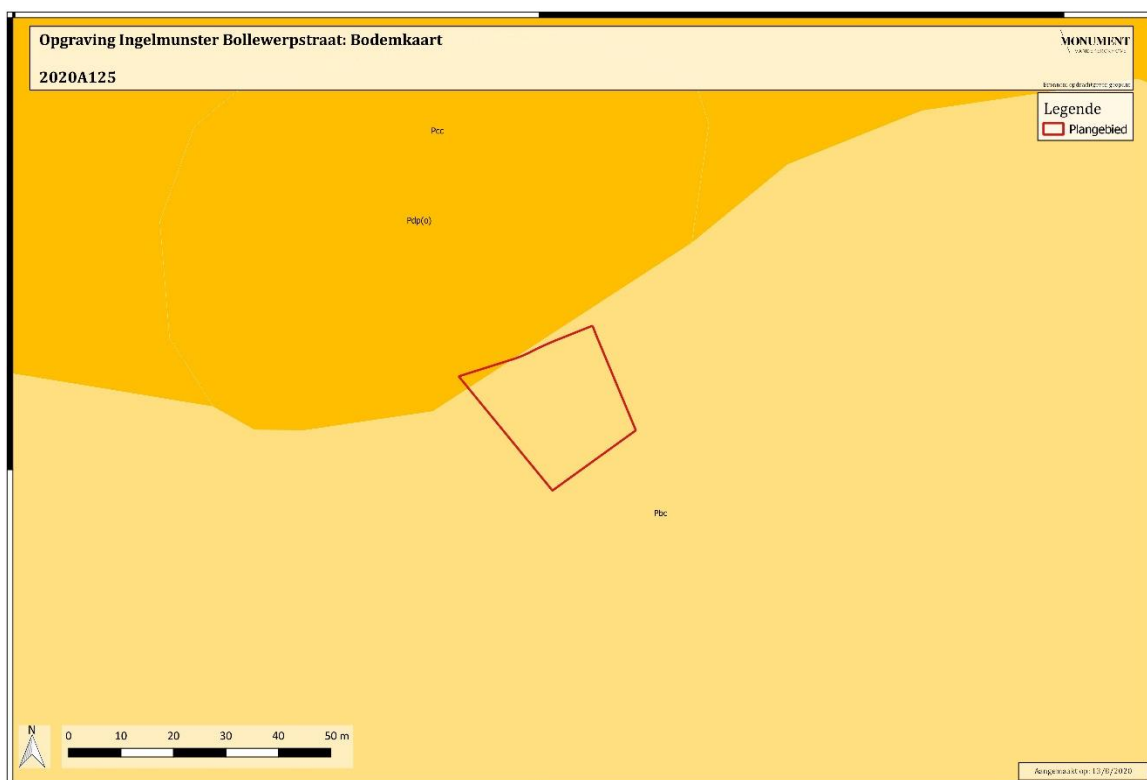

Figuur 8: Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied.

4.3. Bodemkundige situering⁸

Binnen de opgegraven zone is een Pbc-bodem vastgesteld (Figuur 9). Dit wordt omschreven als een droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Onmiddellijk ten noorden van het plangebied is een Pdp(o)-bodem aanwezig. Dergelijke bodems bestaan uit een matig natte lichte zandleembodem zonder profiel.

Deze beschrijving komt overeen met de vaststellingen op de bodemprofielen met intacte bodemopbouw (zie ook hoofdstuk 6.1. Stratigrafie).

Figuur 9: Aanduiding van het plangebied op de bodemkaart.

⁸ <http://www.geopunt.be/>

5. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

5.1. Historisch kader⁹

De oudste vermelding van de gemeente dateert uit 1099. *Ingelmoenstre* zou verwijzen naar een Engels klooster (Anglomonasterium) of een klooster op de hoek (het Germaanse *angel*) van de heerlijkheid. Engelse missionarissen zouden in de eerste helft van de 7de eeuw het gebied gekerstend hebben dat toen waarschijnlijk nog de naam Hulsthout had. Mogelijk gebeurde dit op vraag van de Heilige Amandus, de latere patroonheilige van Ingelmunster. Tijdens deze fase wordt er een klooster opgericht. In de 9de eeuw zou het geplunderd en afgebrand zijn door de Noormannen.

Robrecht de Fries is tussen 1071 en 1093 Graaf van Vlaanderen. Tijdens zijn regeerperiode zou hij op de locatie van de kloosterruïne een waterburcht hebben opgericht. De ligging ervan was erg strategisch omdat het op het kruispunt lag van de Mandel en de steenweg tussen Kortrijk en Brugge. Door deze ligging werd de gemeente ook wel de sleutel van Vlaanderen genoemd.

De waterburcht en enkele omliggende heerlijkheden zijn achtereenvolgens eigendom van de familie van Rodhes (13de eeuw), de huizen van Gistel (14de eeuw), van Bourgondië en van Kleef (15de eeuw). In 1583 komt het in het bezit van de Saksische edelman Otho de Plotho. Hij was bevelhebber van een huurlingenleger in dienst van de Franse koning. In 1643 verwerft de familie de baronstitel. Tot 1825 blijft het ondertussen sterk geëvolueerde vastgoed in het bezit van de de Plotho's. In dat jaar echter erft de Franse graaf de Montblanc het kasteel en de gronden. In 1986 komt het kasteel ten slotte in handen van de plaatselijke brouwerij Van Honsebrouck.

Doorheen de eeuwen vond in Ingelmunster meermaals oproer plaats. In het midden van de 15de eeuw wordt Ingelmunster platgebrand door ontevreden Gentenaren. Het kasteel blijft hierbij gespaard. In 1580 staan ter hoogte van de Weststraat de Spaanse troepen en deze van Willem van Oranje tegenover elkaar. De strijd zou bekend worden als de 'Slag van Ingelmunster'. In deze periode kennen zowel het dorp, als de burcht vernielingen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt het kasteel ingenomen door de Duitse bezetter en gebruikt voor de vestiging van het hoofdkwartier van de Noordelijke legers. Binnen de gemeentegrenzen worden ook twee vliegpleinen ingelegd. Tijdens de Twee de

⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be> en <http://kasteelvaningelmunster.be/historiek-kasteel>

Wereldoorlog treed slechts beperkte oorlogsschade op. Dit is vooral het gevolg van een Duits bombardement in mei 1940.

Een belangrijke ontsluiting voor de gemeente vormt het uitgraven van het Kanaal Roeselare – Leie (1863-1872). Dit doorsnijdt Ingelmunster van west naar oost. Aanvankelijk werd het in een brede bocht omheen het kasteelpark aangelegd. Deze werd tijdens een tweefasige verbredingen rechtgetrokken (1956-1960 en 1973-1974). Het kanaal hielp bij de economische ontsluiting van de gemeente tijdens de 19de en 20ste eeuw. Tijdens de tweede helft van de 20ste eeuw vormt de aanleg van de Ringlaan voor een ontlasting van het verkeer binnen de dorpskern en een betere doorgang richting de omliggende gemeenten.

Het plangebied bevindt zich buiten de dorpskern van Ingelmunster. Op de Ferrariskaart uit 1771-1778 bevindt het zich binnen een landelijke omgeving ten zuidwesten van het areaal van de historische hoeve 't Riddergoed (Figuur 10).

Figuur 10: Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart.

Ook op de latere historische kaarten, zoals de Atlas der Buurtwegen (1840) is de situatie min of meer vergelijkbaar: het plangebied ligt binnen het akkerland op de rand van 't Riddergoed (Figuur 11).

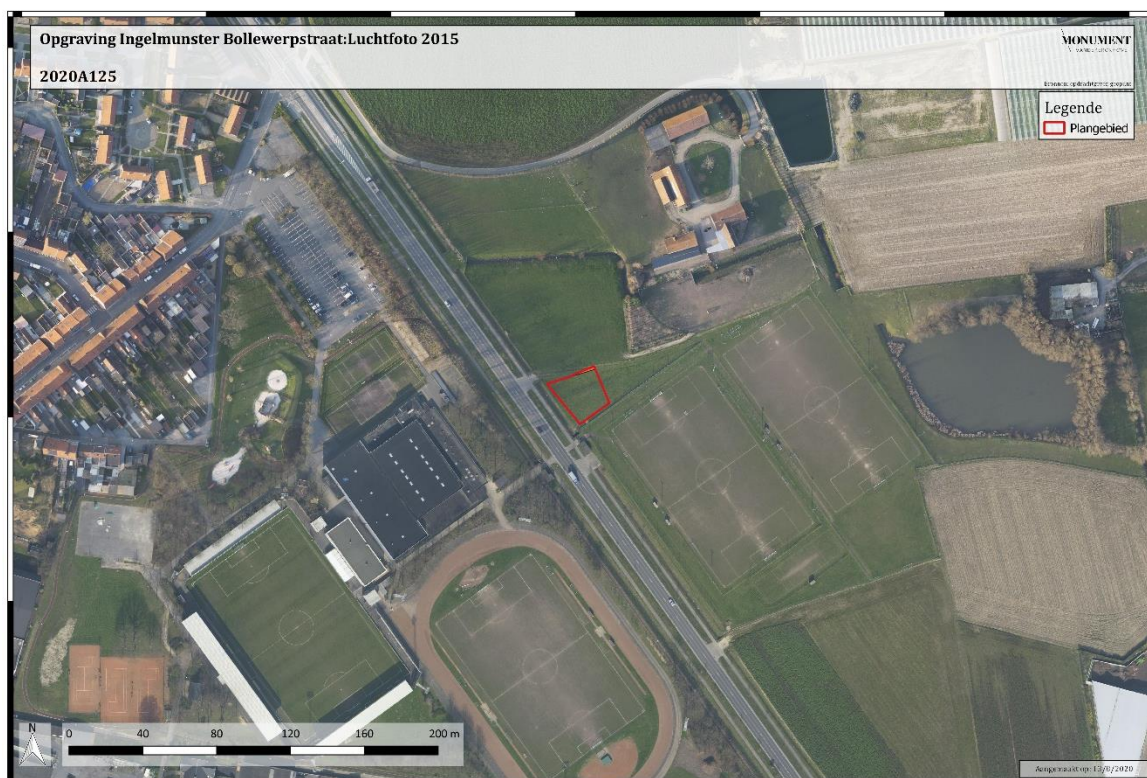

Figuur 11: Het plangebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen.

De belangrijkste wijzigingen voor het plangebied gebeuren pas op het einde van de 20ste eeuw. Eerst wordt een voetbalveld aangelegd op de zuidelijke rand (Figuur 12). Dit vormt de basis van wat uit zou groeien tot een sportpark waarin onder meer aan voetbal en atletiek kan worden gedaan. In 1996-1997 werd ten westen van het plangebied de Ringlaan (N50) aangelegd (Figuur 13).

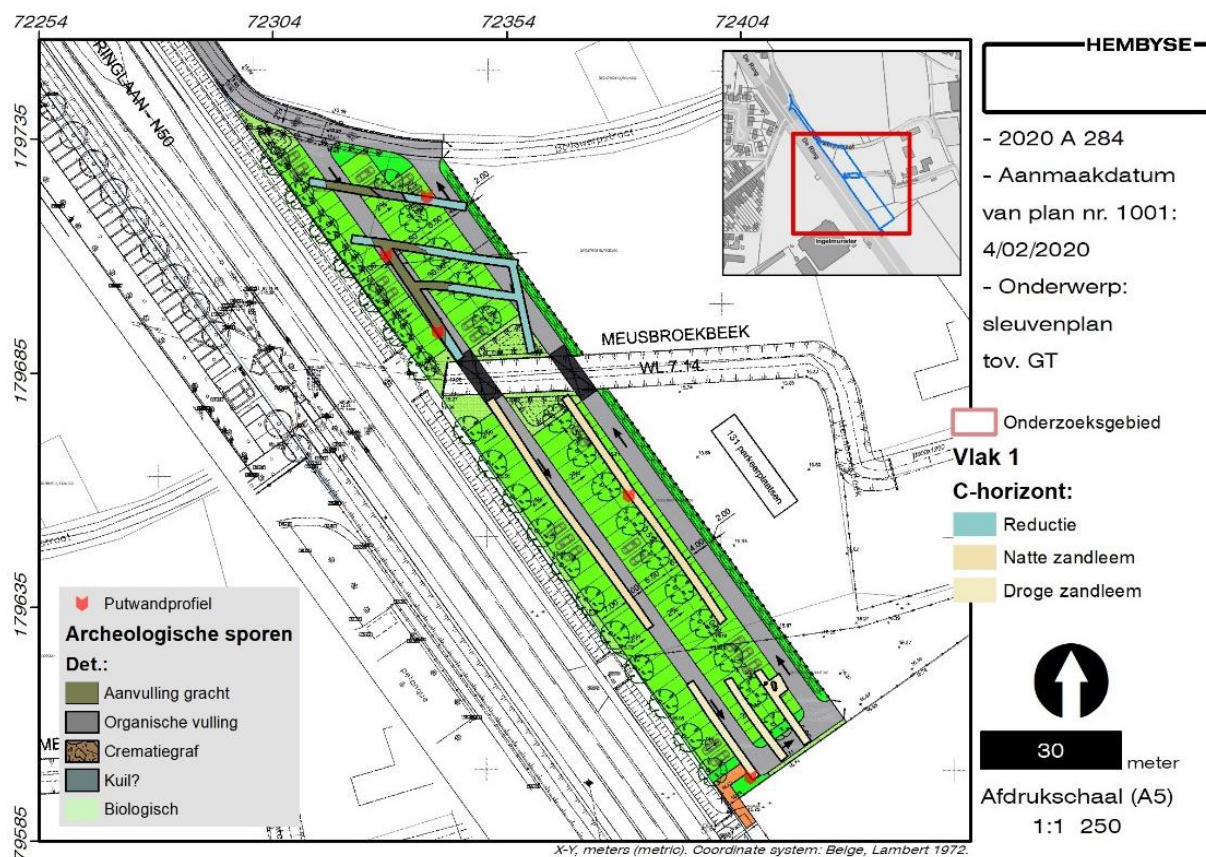
Figuur 12: Een luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het plangebied.

Figuur 13: Het plangebied op de luchtfoto uit 2015.

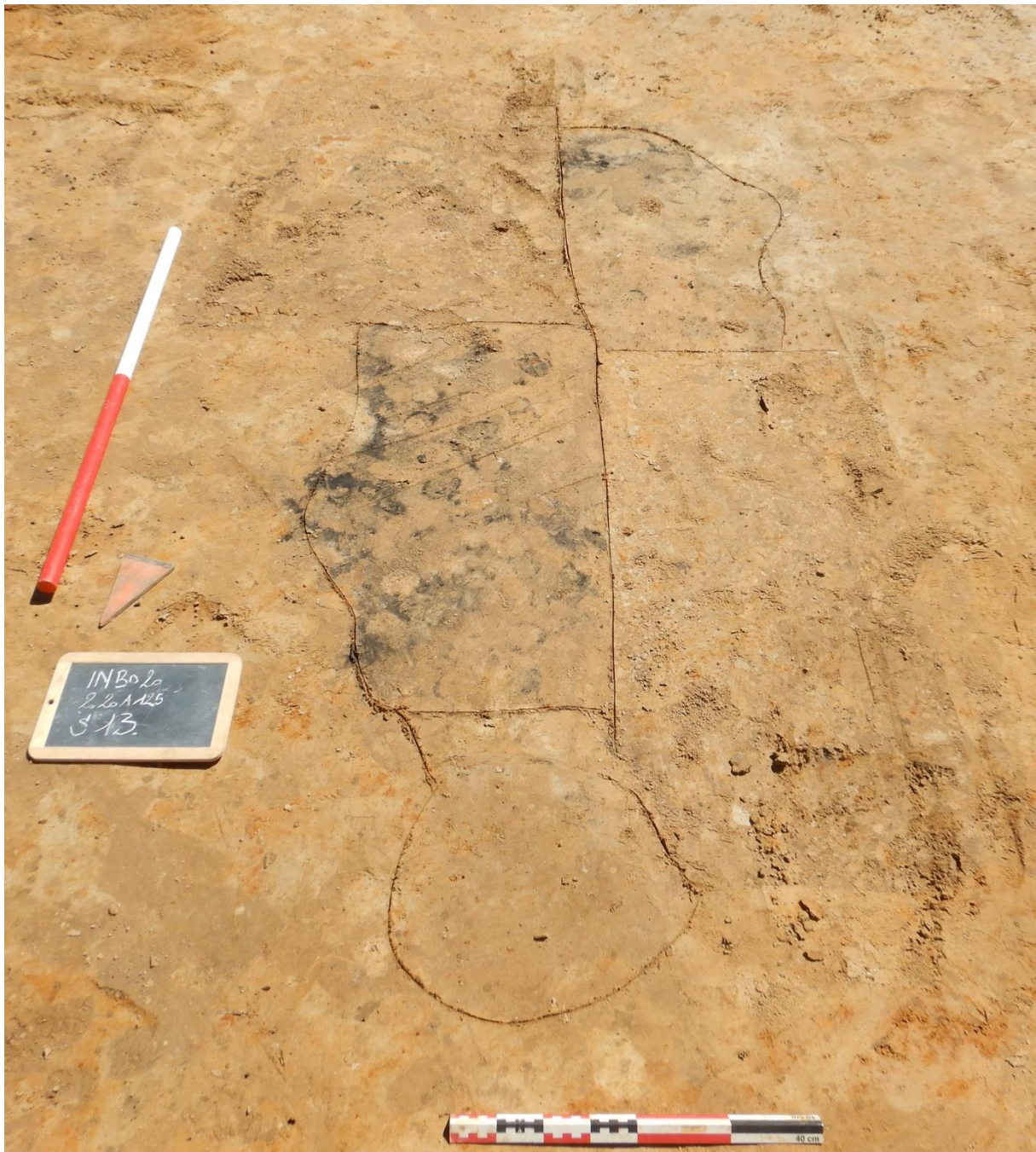
5.2. Archeologisch kader

Voor de opstart van het archeologische traject in het kader van de ontwikkeling van het plangebied waren geen archeologische gegevens bekend binnen de te bestuderen zone. Dit traject ging van start met een bureaustudie (2019F48)¹⁰. Op basis daarvan is een archeologisch traject uitgerold dat aanving met een vooronderzoek door middel van proefsleuven (2020A284; Figuur 14)¹¹. Op basis daarvan werd een zone van 570m² geselecteerd voor een vlakdekkende opgraving. Binnen deze zone was een brandrestengraf herkend uit de Romeinse periode waarvan ter controle één kwadrant volledig werd geregistreerd (zuidoosten) en de tegenoverliggende kwadrant ca. 5cm werd verdiept (noordwesten; Figuur 15).

Figuur 14: Grondplan van het proefsleuvenonderzoek op de geplande werken. Enkel de zuidelijkste zone (met drie proefsleuven) werd vlakdekkend archeologisch onderzocht.

¹⁰ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2019

Figuur 15: Brandrestengraf S13 zoals aangetroffen tijdens de vlakdekkende opgraving.

Er zijn verschillende archeologische gegevens bekend binnen de (ruime) omgeving voor het plangebied. Deze zijn nauwkeurig beschreven in de bureaustudie¹² en worden bijgevolg in dit verslag slechts summier vermeld. De historische hoeve 't Riddergoed sluit aan bij het plangebied. Deze hoeve is de dichtstbij gelegen CAI-vermelding en is waarschijnlijk in oorsprong een site met walgracht. Het ontstaan ervan is niet

¹² DE SMAELE B. & PIETERS H. 2019

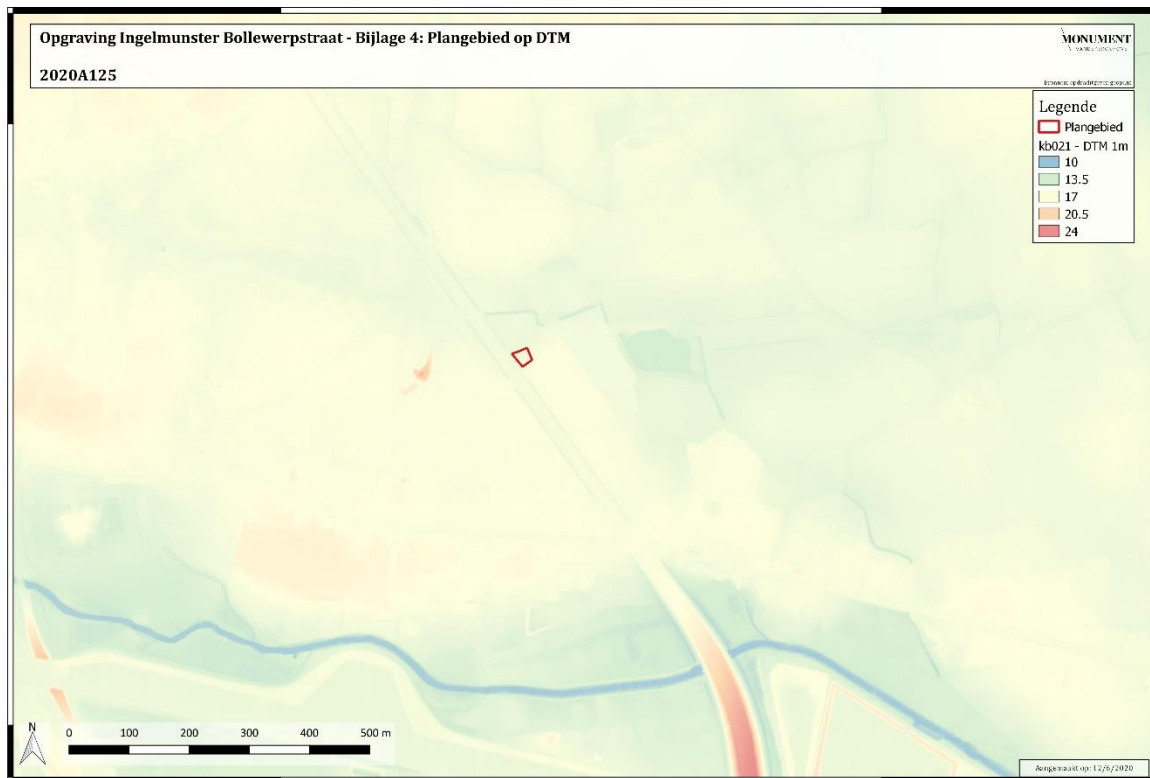
gedateerd. Verder wordt verwezen naar enkele archeologische gegevens binnen het grondgebied van Ingelmunster waaronder een vlakdekkend opgegraven terrein langs de Nijverheidstraat.¹³ Deze opgraving werd uitgevoerd in 2013. De opgraving bracht sporen aan het licht uit de overgangsfase van de late ijzertijd naar de vroeg-Romeinse periode (bewoning en heiligdom), volle middeleeuwen (greppels) en late middeleeuwen (landweer). Ten slotte wordt verwezen naar het kasteel van Ingelmunster. Dit zou in oorsprong een 11de eeuwse waterburcht geweest zijn dat werd opgericht op de locatie van een 7de eeuws klooster.

¹³ BRUYNICKX 2017

6. RESULTATEN

6.1. Stratigrafie

Het plangebied bevindt zich op de rand van de Mandelvallei (zuiden) en de dichterbij gelegen Meulbroekbeekvallei (noorden). De ruime omgeving is lichtglooiend zonder noemenswaardige niveauverschillen (Figuur 16).

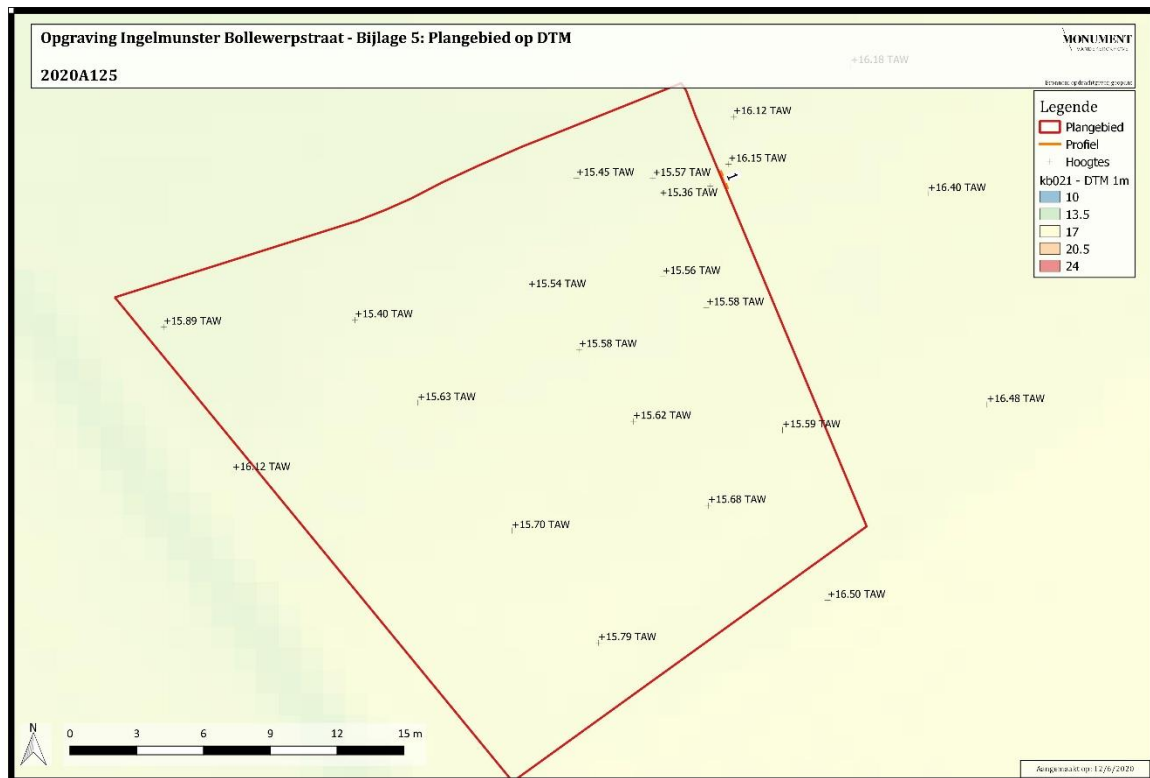

Figuur 16: Aanduiding van het plangebied op het digitaal terreinmodel.

Het maaiveld is vastgesteld op +16,15m TAW (Figuur 17). Het archeologische vlak bevond zich op +15,40m TAW (noordwesten) tot +15,79m TAW (zuiden). De ondergrond is omschreven als droge licht zandleembodem (Pbc).¹⁴

Om de stratigrafie te bestuderen werd een bodemprofiel bestudeerd (Figuur 17). Dit profiel heeft een breedte van ca. 1m en toont de bodemopbouw vanaf het loopvlak tot onder het archeologisch relevante vlak.

¹⁴ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2019

Figuur 17: Weergave van de hoogtes en profielen binnen de opgegraven zone.

Het profiel bestaat uit drie horizonten (Figuur 18). In onderstaande tabel worden ze omschreven.

Horizont	Begin	Kleur	Omschrijving
A	Maaiveld	Bruin	Homogeen, zandleem
B	-35cm	Gelig bruin	Heterogeen, zandleem
C	-65cm	Geel	Heterogeen, zandleem

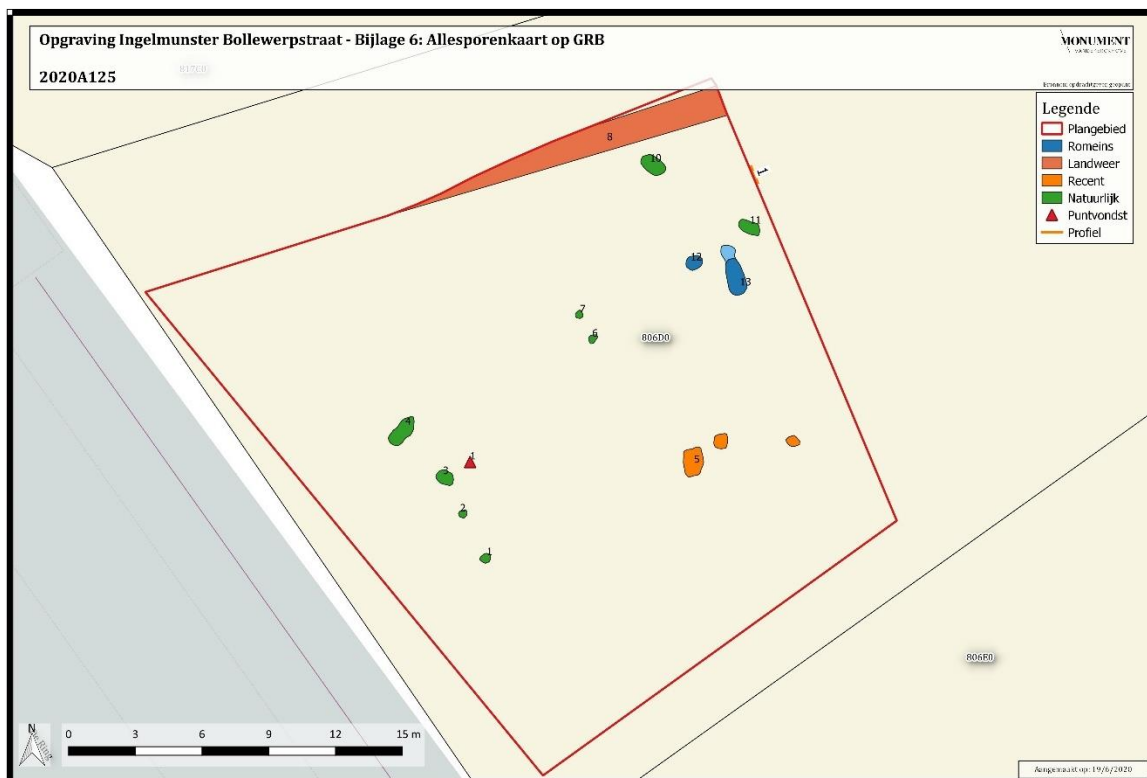
Tabel 1: Horizonten profiel 1.

Figuur 18: Profiel 1 met aanduiding van de verschillende horizonten.

6.2. Beschrijving sporen en vondsten

Tijdens de vlakdekkende opgraving werden in totaal 13 sporen geregistreerd (Figuur 19). Het gaat om een brandrestengraf (1), archeologisch relevante kuil (1), landweer (1), recente kuil of verstoring (3) en natuurlijke sporen (7). De relevante archeologisch resten werden allen in het noordoosten van de opgegraven zone vastgesteld.

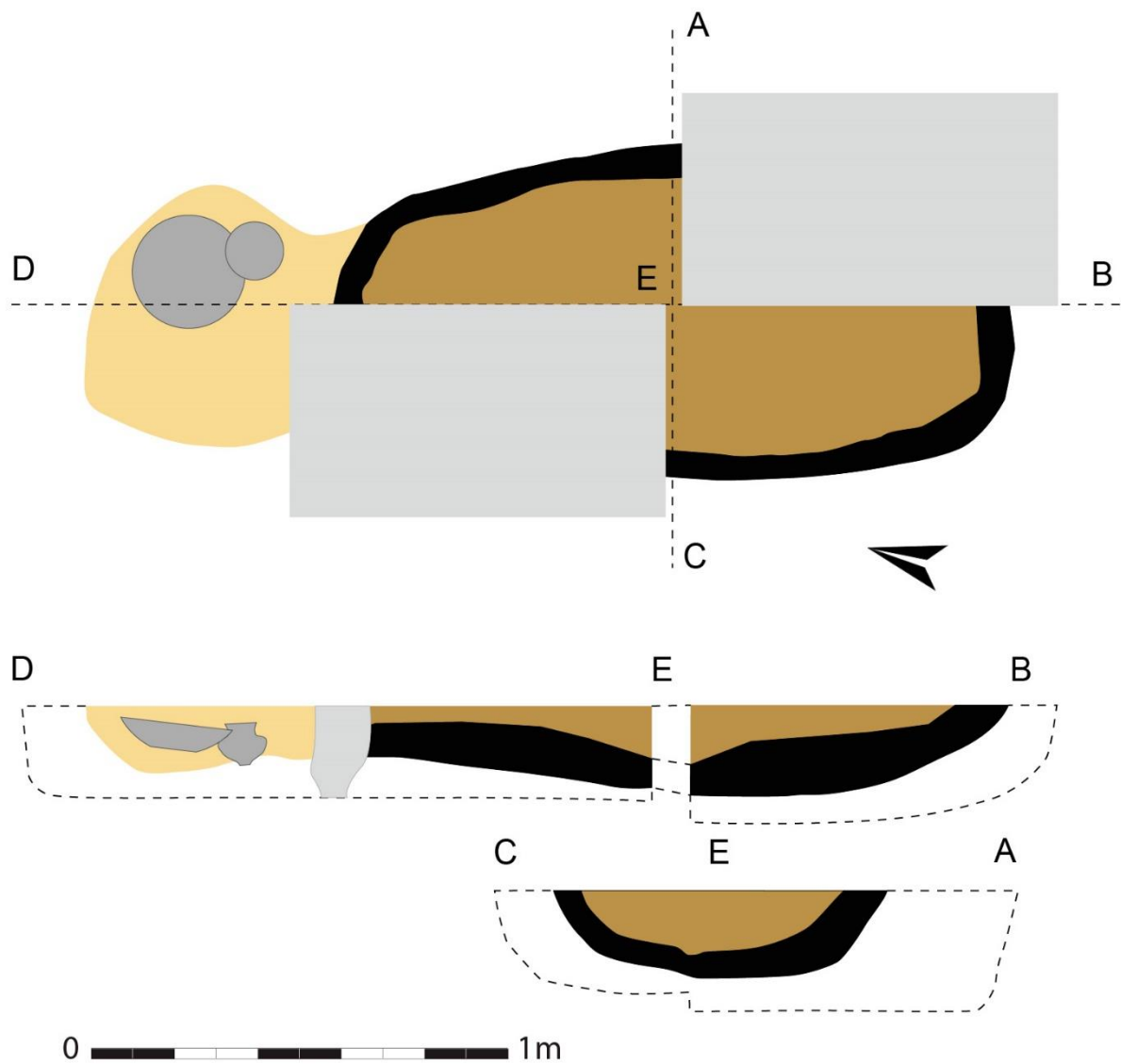

Figuur 19: Allesporenkaart van de opgraving.

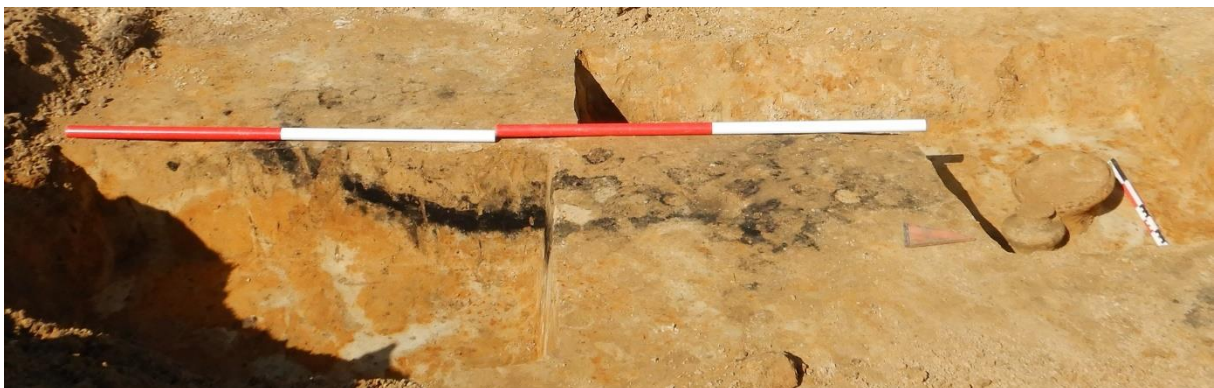
6.2.1. Een Romeins brandrestengraf

6.2.1.1. Context

De aanleiding voor de opgraving vormt de aanwezigheid van een Romeins **brandrestengraf**. Tijdens de opgraving kreeg dit spoor het nummer S13. De basiskuil heeft op het archeologische vlak een ovale vorm met een maximale lengte van 1m55cm een breedte van 80cm. In het noorden was een vage aflijning zichtbaar die een nis bleek te zijn en een bijkomende lengte van 65cm heeft. De basiskuil werd komvormig uitgegraven. De onderste vulling bestaat uit een houtskoolpakket dat bestaat uit de assen van de brandstapel en waarin het gecremeerde bot werd gedeponereerd. De bovenste vulling bestaat voornamelijk uit versmeten zandleemgrond uit de C-horizont met een lichte bijmenging van houtskool en betreft een dempingspakket. Ook de nis werd komvormig uitgegraven. In de noordoostelijke helft werden twee aardewerken recipiënten aangetroffen. De vulling van de nis bestaat eveneens uit versmeten zandleem uit de C-horizont.

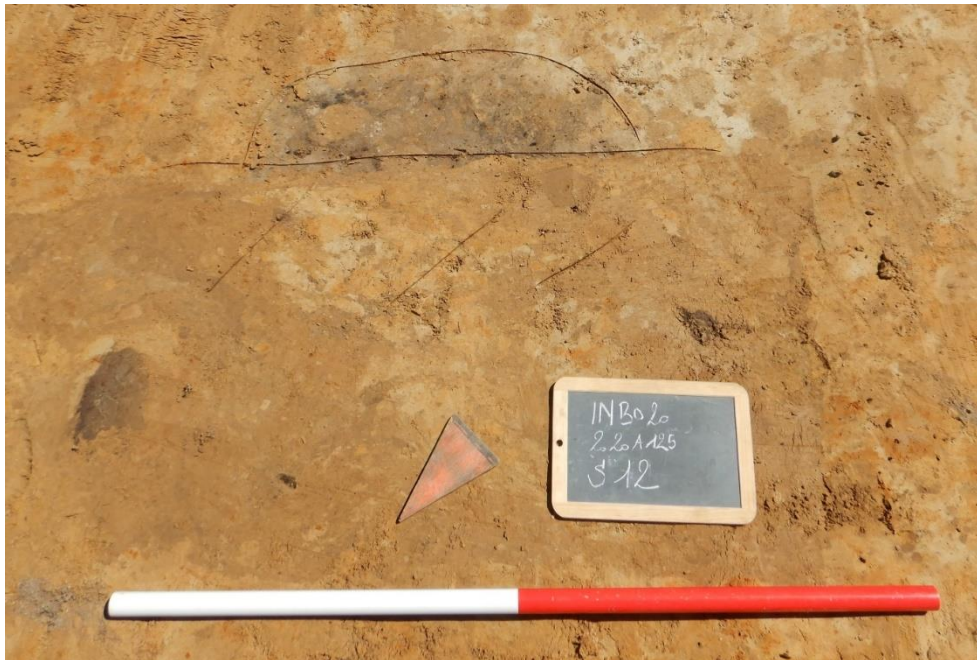

Figuur 20: Het brandrestengraf zoals vastgesteld op het archeologische vlak en in coupe. De lichtgrijze vlakken geven de (deels) gecoupeerde kwadranten uit het vooronderzoek weer.

Figuur 21: Foto van het brandrestengraf na het uithalen van de eerste twee kwadranten en de nis.

Vlakbij het brandrestengraf werd mogelijk een klein **kuiltje** aangetroffen. Ook dit was reeds gecoupeerd tijdens het vooronderzoek (S12; Figuur 22 en Figuur 23). De coupe werd opnieuw uitgegraven en toonde het profiel van een sterk uitgeloogd komvormig spoor met een diepte van ca. 20cm. De vulling bestaat uit lichtgrijs zand met wat houtskoolspikkels.

Figuur 22: Kuil S12 op het archeologische vlak.

Figuur 23: Coupe op kuil S12.

6.2.1.2. Vondsten

Langs noordelijke zijde van het brandrestengraf was een nis uitgegraven. Hierin was een potje en een bord bijgezet (Figuur 24). Beiden zijn gemaakt op het pottenbakkerswiel en reducerend gebakken. Ze werden voor het dichten van het graf zorgvuldig naast elkaar geplaatst in de nis. Bij de aanvang van de verwerking werd dit aardewerk zorgvuldig gewassen en leeg gemaakt. Beide potjes bleken in slechte tot matige staat bewaard en vertoonden op verschillende plaatsen breukvormig en afschilfering. Desondanks was het aardewerk van de schaal in relatief goede staat. Het kleinere potje kende een iets betere bewaringsgraad.

Figuur 24: Het vrij gelegde aardewerk in de nis van het brandrestengraf.

- **Potje**

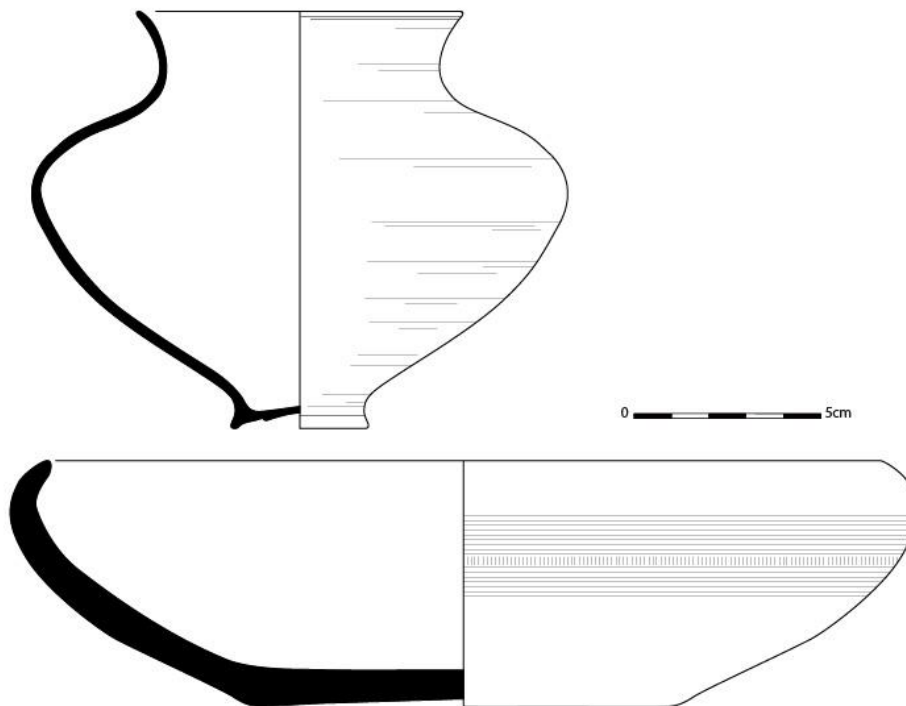
Waarschijnlijk is dit een potje van het type Holwerda 27(c)¹⁵, in te delen bij de noordelijke groep *terra nigra*. Het wordt gekenmerkt door een ronde, breed uitstaande schouder (maximale breedte ca. 14,5cm). De schouder en hals zijn breed en naar buiten uitgewerkt. De wat spits uitgevoerde rand heeft een diameter van 8,5cm. De bodem bestaat uit een standring, gecombineerd met een holle bodem. De diameter ervan bedraagt 3,8cm. Het aardewerk is dunwandig (hals= 2mm, buik= 3mm, bodem= 3mm en 4mm). De hoogte

¹⁵ HAALEBOS H.K.1990: p. 148

bedraagt 11cm. De wanden van het potje vertonen sporen van secundaire verbranding.

- **Bord**

Het bord sluit aan bij het door Wim De Clercq omschreven type B12.¹⁶ Het is handgevormd en aan het baksel werd *chamotte* als verschraling toegevoegd. Het profiel wordt gekenmerkt door een naar binnen gebogen rand en een licht concave bodem. De randdiameter bedraagt 22cm, de maximale diameter meet 24cm en de bodemdiameter bedraagt 11,5cm. De hoogte bedraagt 6,5cm. Het aardewerk is dikwandig (5 - 8 mm). Op de wanden zijn sporen van secundaire verbranding zichtbaar.

Figuur 25: Het getekende aardewerk uit het brandrestengraf.

6.2.1.3. Datering

De datering van brandrestengraf S13 is gebaseerd op het aardewerk. Het potje van het type Holwerda 27c is gedateerd in de tweede helft van 1ste eeuw en de 2de eeuw na Chr. Het bord van het type De Clercq B12 wordt gesitueerd in de 1ste eeuw tot de eerste helft van de 3de eeuw na Chr. De context kan dus gedateerd worden in tweede helft van de 1ste eeuw - 2de eeuw na Chr.

¹⁶ DE CLERCQ W. 2009: p. 418

6.2.2. Een laat-middeleeuwse landweer

6.2.2.1. Context

Ter hoogte van de noordelijke putrand van de opgegraven zone werd een **landweer** vrij gelegd (Spoor S8; Figuur 26 en Figuur 27). Deze had een noordoost-zuidwest oriëntatie. De maximale breedte op het archeologische vlak bedroeg 120cm. De coupe vertoonde verticale wanden en een vlakke bodem waardoor een rechthoekig profiel zichtbaar werd. De onderkant werd vastgesteld op -52cm onder het archeologische vlak. De vulling bestaat uit een homogeen lichtbruin zandlemig pakket. Op de bodem werden houtskoolspikkels herkend.

Omdat de landweer zich op de rand van het plangebied bevindt en ook het proefsleuvenonderzoek op geruime afstand van de perceelsgrenzen weg bleef, is het onduidelijk of het om een dubbele of een enkele landweer ging.

Figuur 26: De landweer op het archeologische vlak.

Figuur 27: Coupe op de landweer.

6.2.2.2. Vondsten

Uit de landweer werd een kleine hoeveelheid vondstmateriaal ingezameld (Figuur 28). Er zijn twee fragmentjes aardewerk gerecupereerd. Het gaat om een aardewerkbrokje reducerend aardewerk en een wandscherf grijs aardewerk (secundair verbrand). Ook werd uit dit spoor een fragmentje glas ingezameld (Figuur 28 en Figuur 29). Het gaat om een doornvormige scherf in transparant groen glas.

Figuur 28: Aardewerk en glas uit landweer S8.

Figuur 29: Doornvormig fragment groen glas uit de landweer (detail).

6.2.2.3. Datering

Op de bodem van de landweer werd houtskool ingezameld en voor analyse overgemaakt aan het Koninklijk Instituut voor kunstpatrimonium (KIK/IRPA). Het resultaat geeft een datering aan tussen 880AD en 1000AD (95.4%; 1108 ± 26 BP, RICH-28755; zie bijlage 10). Een datering tijdens de 9de of 10de eeuw lijkt voor een dergelijk structuur echter te oud. Mogelijk betreft het hier residuele houtskool die reeds binnen het plangebied aanwezig was ten tijde van de aanleg van de landweer. Een andere, meer betrouwbare verklaring kan vermoedelijk gelinkt worden aan het zogenaamde oud-hout-effect. Dit effect ontstaat wanneer zogenaamd oud hout (kernhout) gedateerd wordt in plaats van jong hout (takken, twijgen, basthout). Wanneer het vondstmateriaal uit de context in detail wordt bestudeerd, vormt het glasfragment een belangrijke aanwijzing. Volgens Koen De Groote (expert Onroerend Erfgoed Vlaanderen) zou dit een fragment zijn van een ribbelbeker, een type dat gedateerd wordt tijdens de 15de en 16de eeuw. Dit is de periode waarin een laatmiddeleeuwse landweer verwacht kan worden.

7. INTERPRETATIE EN DATERING

7.1. Romeinse periode

Het oudste spoor dat in de opgraving werd onderzocht, is het brandrestengraf (S13). Op basis van het aardewerk werd dit gedateerd omstreeks de tweede helft van 1ste eeuw en de 2de eeuw. Ook typologische zijn aanknopingspunten te vinden die deze datering bevestigen. Op een groot grafveld te Wielsbeke – Lobeekstraat¹⁷ is een gelijkaardig bord gevonden in graf S201 die typologisch in de 1ste eeuw werd gesitueerd. Opvallend is dat dit gelijkaardige en een tweede (groter) bord omgekeerd in het graf werden bijgezet.

Figuur 30: Twee omgekeerd geplaatste borden in een graf te Wielsbeke Lobeekstraat.

Door het aantreffen van slechts één structuur is het onduidelijk of dit brandrestengraf deel uitmaakt van een groter grafveld of een individuele context betreft. Tijdens andere opgravingen is al vaker gebleken dat Romeinse brandrestengraven niet enkel in grafvelden zijn gevonden, maar ook individueel in het landschap bijgezet werden. Wat de aanleiding was om een persoon op een specifieke locatie te begraven is tegenwoordig meestal niet meer te achterhalen. Evenmin is het duidelijk of het

¹⁷ VANHOUTTE ET AL. (in voorbereiding)

belangrijk was dat een individuele persoon een band had met de locatie van het graf of dat deze band voor de gemeenschap relevant moest zijn. Kon een graf met andere woorden ook geplaatst worden vlakbij de geboortegrond van een persoon, op een geliefde plaats of moest de gemeenschap zich kunnen relateren of identificeren met de begraafplaats?

Het brandrestengraf heeft een uitgesproken landschappelijke context. Het bevindt zich op de zuidelijke rand van de Meusbroekbeekvallei. In het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek wordt gewezen op deze ligging en wordt meegegeven dat dit geen uniek gegeven is (Zwevegem en Hyfte), maar ook geen regel.¹⁸ In de omgeving zijn wel meer Romeinse brandrestengraven gevonden. De belangrijkste clusters zijn aangetroffen te Wielsbeke en Oostrozebeke. Het grootste grafveld is dit te Wielsbeke – Lobeekstraat (7,5km ten noordwesten van de Bollewerpstraat).¹⁹ Daar zijn zesendertig brandrestengraven geregistreerd die het sluitstuk vormen van een langdurig gebruikt grafveld. De oorsprong ervan ligt in de vroege bronstijd en bestaat uit vier grafheuvels en één langbed. Het is ingeplant op de valleirand van de Leie en nabij de Lobeek. Waarschijnlijk moet een tweedeling gemaakt worden in de Romeinse graven. In de vroeg-Romeinse periode werden meer dan de helft van deze brandrestengraven bijgezet in de buurt van de bronstijdgrafheuvels en twee vroeg-Romeinse rechthoekige structuren. De andere brandrestengraven werden verspreid over het terrein aangetroffen. Op deze site is dus zowel het fenomeen van geclusterde grafvelden, als van de verspreide begraving aanwezig. Dit geeft mogelijk een wijzigende begravingstraditie weer.

Ook deze graven bevinden zich dus in de buurt van een riviervallei. Het tweede grafveld te Wielsbeke is gevonden in de Vaartstaat (6km ten noordwesten van de Bollewerpstraat).²⁰ Daar werden een vijftal brandrestengraven geregistreerd. Ruimtelijk konden ze worden opgedeeld in twee locaties met twee graven en één afzonderlijke context. Omdat de graven slechts algemeen in de Romeinse periode konden worden gedateerd, kan hun ruimtelijke situering niet chronologisch vertaald worden. De Vaartstraat is ten noordoosten van de samenvloeiing tussen Leie en Kanaal Roeselare – Leie gelegen op een lage oeverwal langs de (Oude) Leie. Te Oostrozebeke – Leegstraat (2,9km ten noordwesten van de Bollewerpstraat) werd een grafveld met zes brandrestengraven onderzocht.²¹ De verschillende contexten zijn gedateerd omstreeks de 1ste – begin 2de eeuw. Dit grafveld bevindt zich ongeveer

¹⁸ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020A

¹⁹ VANHOUTTE ET AL. (in voorbereiding)

²⁰ HOORNE J. 2006

²¹ EGGERMONT N. & VAN HEYMBEECK E. 2014

700m ten zuiden van de Mandel. De Hulstebeek is ongeveer 350m oostwaarts te vinden. Enkele maanden na het onderzoek langs de Bollewerpstraat werd één brandrestengraf gevonden langs de Meulebekestraat in Ingelmunster (ca.1,3km noordwaarts). De vondstlocatie bevindt zich op de zuidelijke helling van een oost-west georiënteerde rug.

Deze verschillende vondstlocaties sluiten relatief goed aan bij de landschappelijke context van het brandrestengraf te Ingelmunster Bollewerpstraat. Het is met andere woorden niet uitzonderlijk dat Romeinse brandrestengraven of grafvelden zich in de buurt van een beek- of riviervallei bevinden. Of er daadwerkelijk verband is tussen de locatie van de graven/grafvelden en de waterlopen kan hier echter niet worden uitgeklaard.

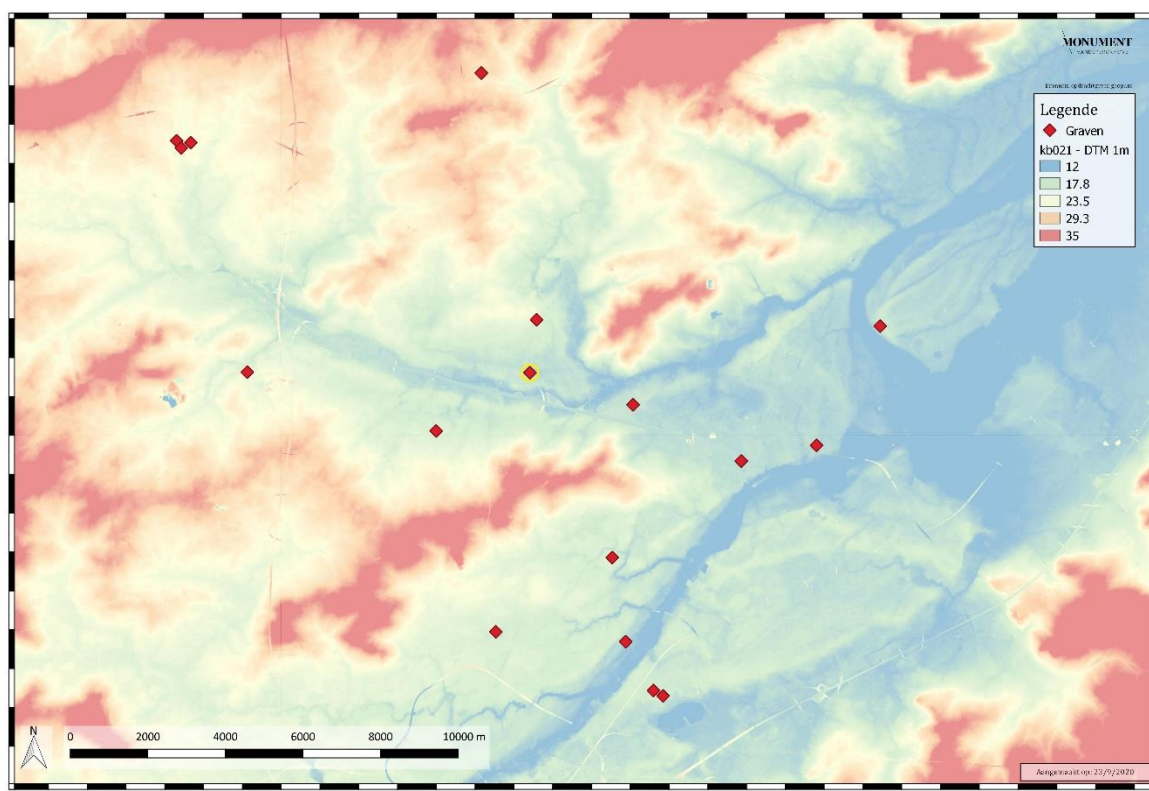
In de ruimere omgeving (straal van 10km) werden in het verleden gelijkaardige brandrestengraven gevonden. Net als bij de hierboven beschreven vindplaatsen gaat het zowel om individuele contexten, als om uitgebreidere grafvelden. Ze worden opgesomd in onderstaande tabel en zijn gesitueerd op een kaart (Figuur 31). De lijst omvat contexten uit recente archeologische onderzoeken, maar ook vondsten uit oudere opgravingen. De tabel en kaart geven aan dat vergelijkbare brandrestengraven voorkomen doorheen de regio en dat ze zich zowel op de hogere, als lagere delen van het landschap bevinden.

Locatie	#	Datering	Bron
Harelbeke Heerbaan/Gavers	1	Romeins	CAI Locatie 71092
Harelbeke Molhoek	9	Romeins	CAI Locatie 77317
Hulste Kuurnsestraat	7	Romeins	DESPRIET 1983
Ingelmunster Bollewerpstraat	1	Romeins	MESTDAGH 2020
Ingelmunster Meulebekestraat	1 of 2	Romeins	MESTDAGH (in voorbereiding)
Izegem Hondekensmolenstraat	1	AD 2 ^o helft 1 ^o - begin 2 ^o eeuw (Flavisch)	WUYTS & TEETAERT 2011:
Kuurne Pieter Verhaeghestraat	6	Vroeg-Romeins	KALSHOVEN & VERBEEK 2015
Kuurne/Harelbeke Ter Perre	3	Romeins	VERHAEGHE ET AL 2017
Oostrozebeke Leegstraat	6	1 ^{ste} – 2 ^{de} eeuw	EGGERMONT & VAN HEYMBEECK 2014

Pittem Posterijlaan	1	Romeins	DERWEDUWEN & BRACKE 2016
Roeselare Beveren Noord-Oost	7	(nog in voorbereiding)	MOSTERT ET AL 2015
Roeselare Beveren Noord-Oost	2	Romeins	DECONYNCK ET AL 2014
Roeselare Onledegoedstraat (Beveren)	7	(nog in voorbereiding)	HAZEN ET.AL. 2016
Roeselare Onledegoedstraat (Beveren)	4	Romeins	DECONYNCK ET AL. 2015
Roeselare Sint-Martinusstraat (Oekene)	4	AD 60-120	HOORNE & MESSIAEN 2011
Roeselare Ventweg Zuid	1	1 ^{ste} – 3 ^{de} eeuw	DE WILDE M. & WYFFELS F. 2018
Wakken Kapellestraat		Romeins	DERWEDUWEN (in voorbereiding)
Wielsbeke Houtvezelstraat	1	1 ^{ste} – 3 ^{de} eeuw	BOECKSTEYNS (in voorbereiding)
Wielsbeke Lobeekstraat	36	Romeins	VANHOUTE ET AL. (in voorbereiding)
Wielsbeke Vaartstraat	5	Romeins	HOORNE 2006

Tabel: Vondstlocaties van brandrestengraven in de omgeving van de Bollewerpstraat.²²

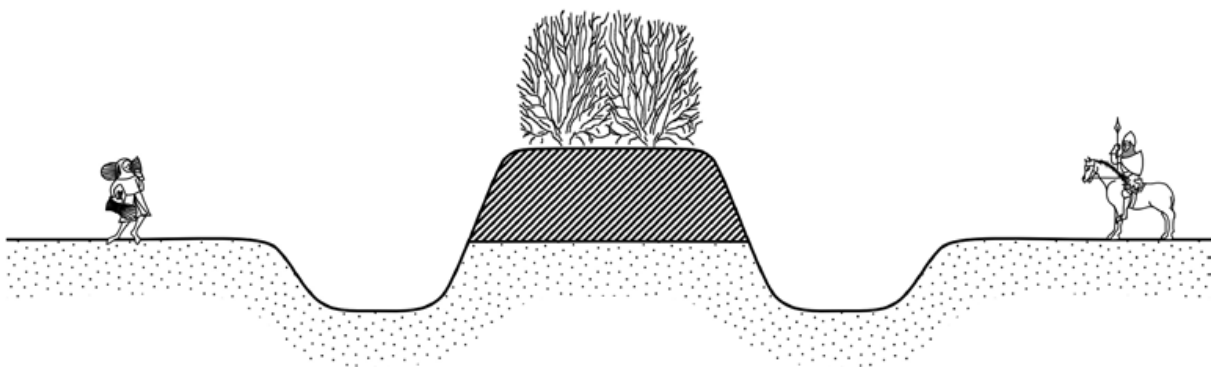
²² Met dank aan Willem Hantson (BieRADAR) voor de lijst van brandrestengraven in het werkingsgebied van het BieRADAR.

Figuur 31: Het brandrestengraf in de Bollewerpstraat (geel) en deze in de regio.

7.2. Laat-middeleeuwse landweer

Gelijkaardige contexten als spoor S8 zijn goed gekend uit Nederland en Duitsland, waar ze benoemd zijn als landweer, landgraaf of *landwehre* (Duits). Ze worden doorgaans gedateerd tijdens de late middeleeuwen (14de-15de eeuw)²³ en hebben een defensieve functie. In een Nederlands artikel uit 2007 wordt aangegeven dat landweer een verzamelterm is voor een breed scala aan structuren met een erg diverse opbouw. *“Het gemene kenmerk is dat het lineaire afbakening zijn van gebiedseigendommen of -beheer voor militaire, agrarische en/of juridische doeleinden.”*²⁴ Ze bestaan uit een berm (eventueel met daarop een haag)²⁵, gecombineerd met één of meerdere grachten (Figuur 32). De voorbeelden met een uitgesproken militair doel, kunnen verder uitgebreid zijn met een palissade, palenrijen en struikelkuilen. Meestal werden geen volledige zones door een landweer omsloten, maar werd enkel één of meerdere assen versterkt door de aanleg ervan. Deze landweren moesten dus kwetsbare flanken beschermen (Figuur 33). Het eigenlijk doel van de palissaden was niet zozeer om grote legers buiten een bepaalde zone te houden, maar (naar de realiteit van de late middeleeuwen) om te voorkomen dat kleinere groepen een zone konden binnen komen en tijdens een raid een gerichte plundering uitvoerden.²⁶

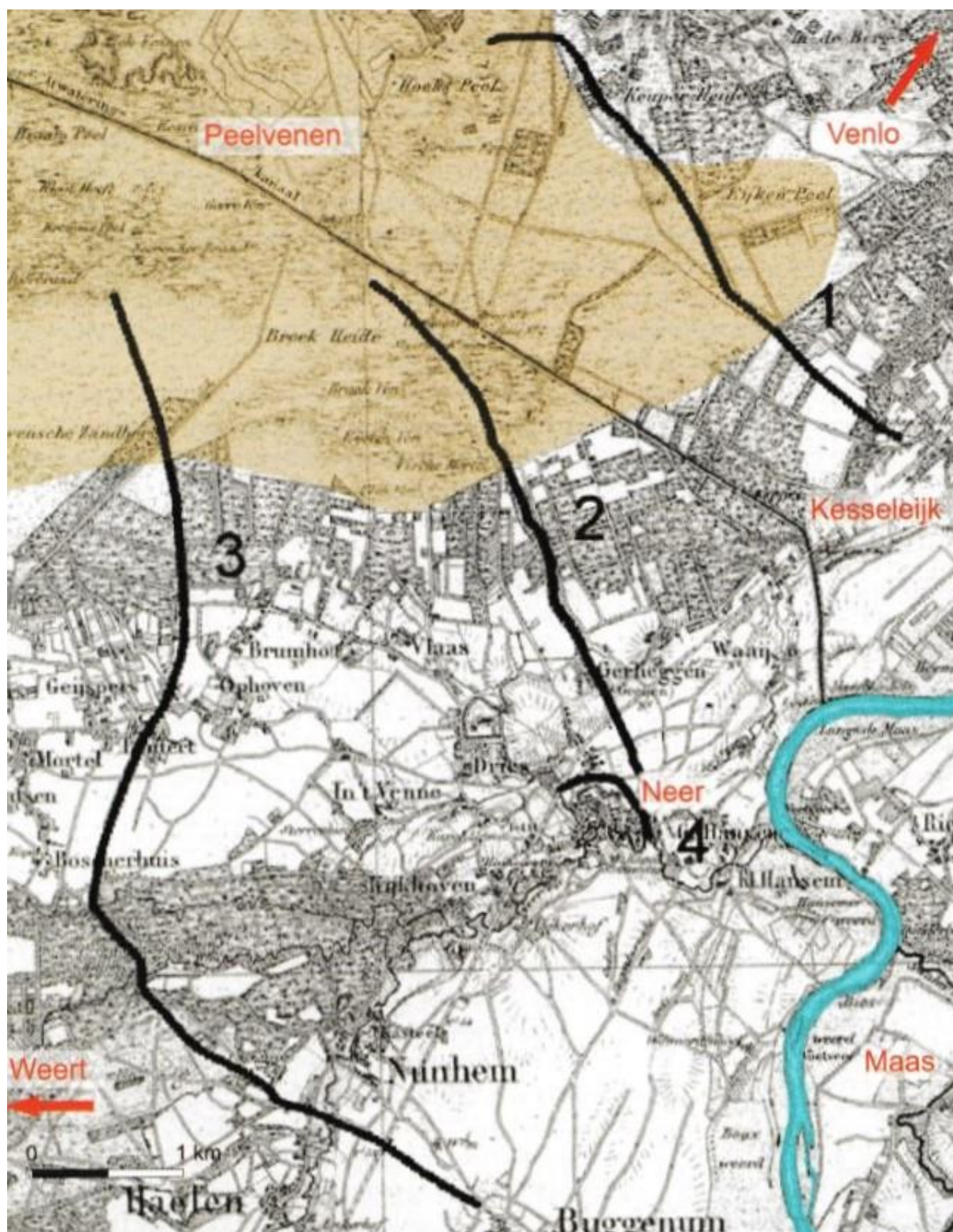
Figuur 32: Reconstructie van een landweer (BROKAMP 2012p. 110)

²³ BROKAMP B. 2007: p. 26 – 29 en VAN DER LINDE 2007: p. 341

²⁴ VAN DER LINDE C. 2007: p. 339

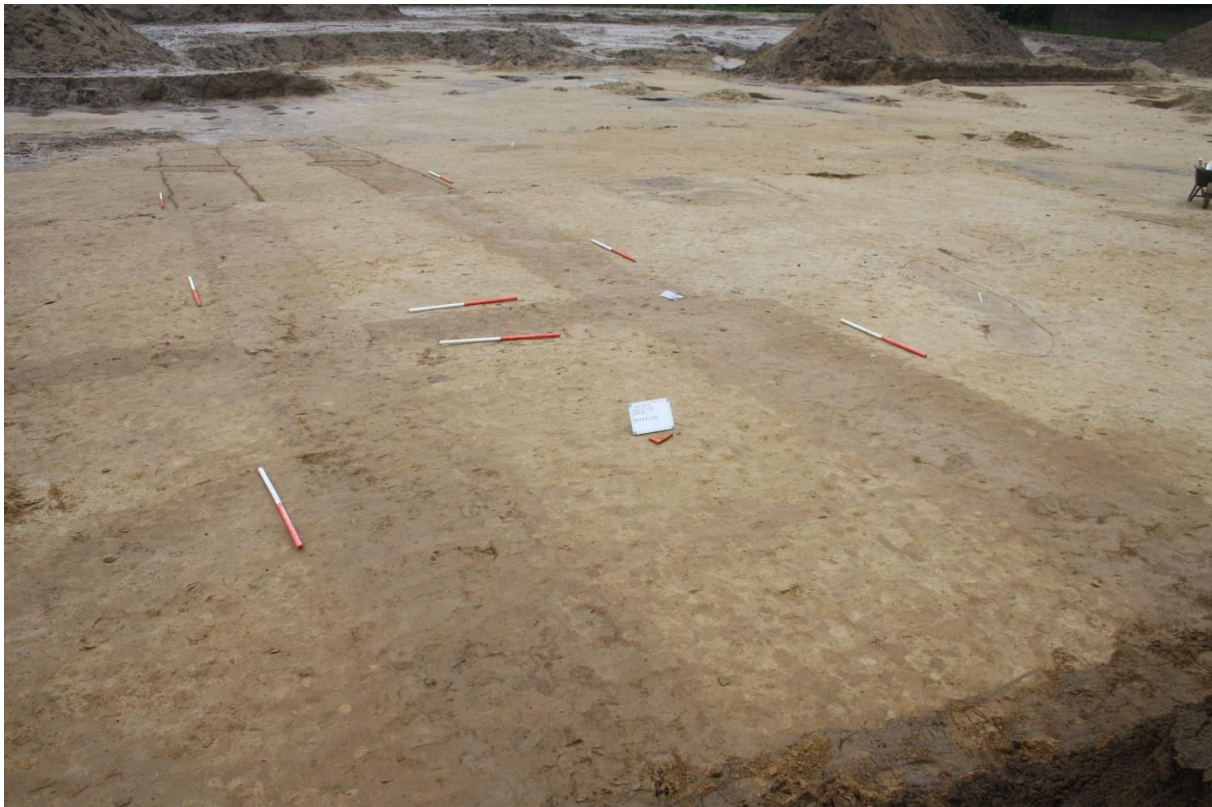
²⁵ Hagen werden vroeger vaak gevlochten waardoor een moeilijk doordringbare kering ontstond voor vee of indringers.

²⁶ VAN DER LINDE C. 2007: p. 342

Figuur 33: Reconstructie van de landweren rond Neer (Nederland; VAN DER LINDEN 2007: p. 341).

In België zijn parallellen vooralsnog erg schaars. Dit is mogelijk (voor een deel) te wijten aan een herkenningsproblematiek. Er kan worden verwezen naar de vondst van een landweer in de Nijverheidstraat in Ingelmunster (Figuur 34 en Figuur 35), ruim 400m zuidwestwaarts van deze nieuwe ontdekking.²⁷ De vaststellingen omvatten er twee rechte greppels met een tussenafstand van 1,3m tot 4m. De breedte van de grachten varieert van 1m tot 2m. De wanden en bodem zijn recht, maar plaatselijk werd (in de vorm van een trap) een afwijking in het profiel herkend. De vulling is homogeen en had een bleke bruingrijze kleur. Ook in de resultaten van een recente opgraving te Izegem 't Pandje (ca. 4,6km westwaarts; Figuur 36 en Figuur 37) wordt eveneens melding gedaan van een laatmiddeleeuwse landweer.²⁸ Het gaat om twee parallelle rechte greppels met een breedte variërend van 80cm tot 1m breed. De onderlinge afstand bedraagt ca. 6,3m en de diepte varieert van 12cm tot 44cm. De wanden zijn loodrecht en de bodem is vlak. De vulling is homogeen met een bleke bruingrijze vulling.

Figuur 34: De landweer te Ingelmunster – Nijverheidslaan op het archeologische vlak (BRUYNICKX 2017: p. 88).

²⁷ BRUYNICKX T. 2017: p. 84-85

²⁸ PEPERMANS J. 2019: p. 35

Figuur 35: Coupe op de (dubbele) landweer te Ingelmunster Nijverheidslaam (BRUYNICKX 2017: p. 91).

Figuur 36: Coupe op een landweer te Izegem 't Pandje (PEPERMANS 2019: p. 37).

Figuur 37: Grondplan van de site Izegem 't Pandje met aanduiding van de landweren (groen).

Het is een frappant gegeven dat de drie gekende landweren in België zich minder dan 5km uiteen bevinden. Door de schaarse informatie zijn de structuren van Nijverheidslaen en 't Pandje enkel op grond van schaarse vondsten en historische parallellen gedateerd tijdens de 14de – 15de eeuw. Om deze datering af te toetsen, werd getracht een ¹⁴C-analyse uit te voeren op houtskool uit de onderkant van greppel S8. Het resultaat viel echter te vroeg uit: tussen 880AD (95.4%) 1000AD.²⁹ Hiervoor zijn twee mogelijke oorzaken aan te halen. Een eerste oorzaak kan het inzamelen zijn van houtskool die reeds bij aanleg van de landweer rondslingerde op het terrein. Een tweede optie is dat er oud hout of kernhout verkoold raakte en in de context terecht kwam. Ook dit resulteert in een te oude datering. Een fragmentje van een ribbelbeker liet echter alsnog toe de context met grote waarschijnlijkheid in de 15de of 16de eeuw te dateren. De grootschalige opgraving op de Hopmarkt te Aalst leverde een compleet exemplaar van een dergelijke beker op (Figuur 38). Deze beker was gemaakt uit zogenaamd varenglas, wat kwalitief glas is. Algemeen wordt dit type vaatwerk gedateerd tijdens de 15de – 16de eeuw, maar er zijn al voorlopers gekend in de late 14de eeuw.³⁰

²⁹ Uitgevoerd door het Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium (KIK; RICH-28755)

³⁰ DE GROOTE K. & MOENS J. 2018: p. 199

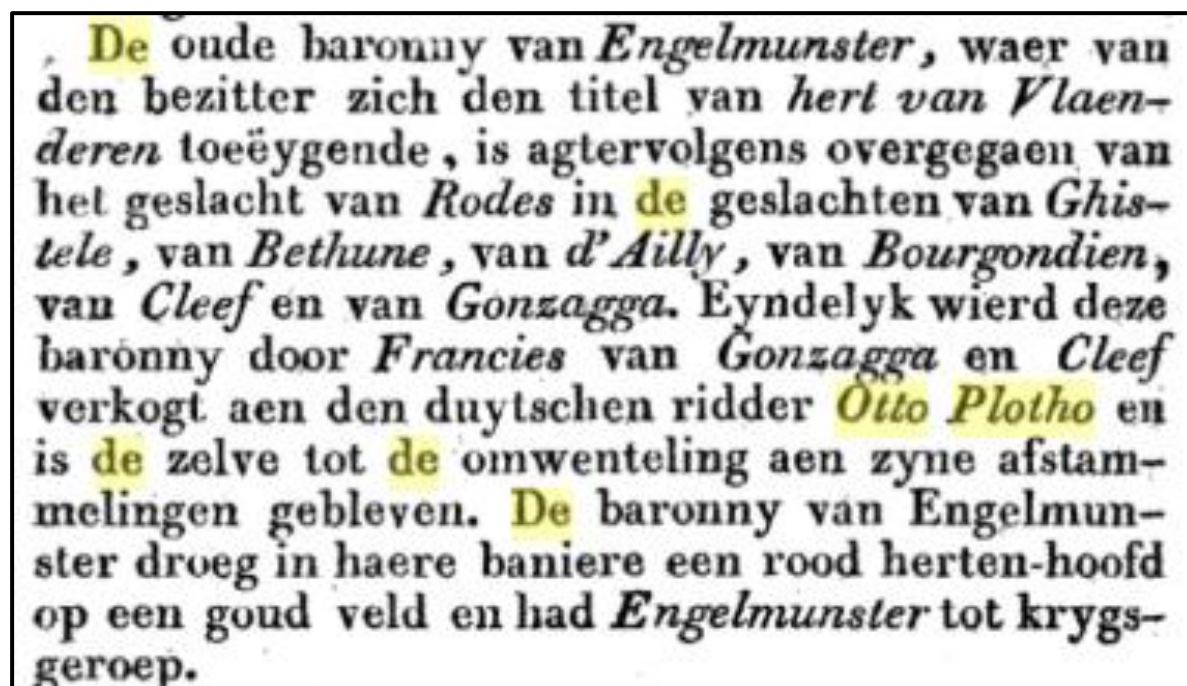
Figuur 38: Een complete ribbelbeker is gevonden op de Hopmarkt te Aalst (DE GROOTE & MOENS 2018: p. 202)

Omdat de aanwezigheid van deze landweer binnen het plangebied erg opmerkelijk en bijzonder is, werd de historische context verder uitgewerkt. Daaruit blijkt dat tijdens de 14de tot 16de eeuw belangrijke veranderingen plaatsvonden in Ingelmunster. Omstreeks 1452 wordt Ingelmunster platgebrand wanneer opstandige Gentenaren het kasteel tevergeefs aanvallen.³¹ Tijdens deze fase verandert het kasteel ook regelmatig van eigenaar. Tijdens de 14de eeuw is het kasteel van Ingelmunster eigendom van het huis van Gistel en tijdens de 15de eeuw komt het in handen van het huis van Bourgondië. Na de slag van Ingelmunster (1580) verwerft de Saksische edelman Otto

³¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14456>

de Plotho, bevelhebber van een huurlingenleger in dienst van de Franse koning, in 1583 de waterburcht en de omliggende heerlijkheden (Figuur 39).³²

Uit deze schaarse informatie komt dus naar voor dat de 14de – 16de eeuw een woelige periode was voor Ingelmunster en de omliggende regio. Bovendien komt een Saksische edelman in de 16de eeuw aan het roer van Ingelmunster en de omliggende heerlijkheden. De vraag is of deze landweer (die gedateerd werd tijdens de 15de – 16de eeuw) in het licht gezien moeten worden van de oproer in de regio of dat de Saksische inmenging een Nederlands en Duits fenomeen deed intreden. Evenmin is uit te sluiten dat de landweren hier niet in het teken stonden van militaire aspecten, maar een agrarisch doel kenden. Er zijn ook landweren bekend met als doel het beschermen van de akkers. In het toenmalige bosrijke Ingelmunster is ook dit niet uit te sluiten.

De oude baronny van *Engelmunster*, waer van den bezitter zich den titel van *hert van Vlaenderen* toeëygende, is agtervolgens overgegaen van het geslacht van *Rodes* in de geslachten van *Ghistele*, van *Bethune*, van *d'Ailly*, van *Bourgondien*, van *Cleef* en van *Gonzagga*. Eyndelyk wierd deze baronny door *Francies* van *Gonzagga* en *Cleef* verkogt aen den duytschen ridder *Otto Plotho* en is de zelve tot de omwenteling aen zyne afstammelingen gebleven. De baronny van *Engelmunster* droeg in haere banieren een rood herten-hoofd op een goud veld en had *Engelmunster* tot krysgeroep.

Figuur 39: Fragment uit de *Historie van Belgis* met een verwijzing naar de Duitse oorsprong van 'Otto Plotho'.

³² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51261>

8. ONDERZOEKSVRAGEN

In het programma van maatregelen³³ voor de opgraving werd een reeks (niet-limitatieve) onderzoeksvragen opgesteld. Hieronder worden deze hernomen en van een antwoord voorzien.

- **Hoe kadert de opbouw en tafonomie van het aangetroffen graf en de grafinhoud binnen de huidige archeologische kennis van het grafritueel in de late IJzertijd en inheems-Romeinse periode?**

Het graf is opgebouwd uit een grafkuil en een aansluitende nis. Daarmee sluit het typologisch perfect aan bij andere (Romeinse) brandrestengraven uit de ruime regio.

- **Uit welke historische periode dateert dit graf ? Hoe strookt dit met de kennis van deze periode in de regio Ingelmunster?**

Op basis van de typologie van het aardewerk en een gelijkaardige schaal, aangetroffen in een gedateerd brandrestengraf uit het grafveld te Wielsbeke Lobeekstraat, wordt deze begraafing gedateerd omstreeks de tweede helft van 1ste eeuw en de 2de eeuw. In de omgeving van het opgegraven terrein zijn nog verschillende vergelijkbare grafcontexten bekend. Het graf ondersteunt dus het gekende beeld van de graftraditie in de Romeinse periode in de regio.

- **Hoe kaderen deze archeologische structuren binnen de gekende dynamiek van grafvelden en waar in Ingelmunster kunnen er archeologische sporen en structuren uit dezelfde periode van de geschiedenis worden verwacht ?**

Het door de Romeinen gehanteerde grafritueel bestaat zowel uit geclusterde begraafing in kleine tot middelgrote grafvelden, als in het landschap individueel bijgezette graven. Beide soorten komen voor in de omgeving van het plangebied. Bovendien geven de andere gekende vondstlocaties geen aanleiding voor het herkennen van een patroon. De graven of grafvelden kunnen met andere woorden overal in het landschap worden aangetroffen.

- **Welke nieuwe archeologische en cultureel-antropologische gegevens heeft het onderzoek bijgebracht aan de bestaande kennis?**

De meest relevante nieuwe informatie vormt de aanwezigheid van de landweer. Voorheen was deze structuur niet gekend op deze plek, maar wel werd eerder elders in de gemeente een landweer ontdekt.

³³ DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020A

- **Welke landschappelijke parallellen bestaan er voor deze vindplaats?**

Een recente opgraving langs de Meulebekerstraat te Ingelmunster biedt een belangrijke parallel voor deze vindplaats. Deze locatie ligt vlakbij en behoort tot hetzelfde licht glooiende en door beken doorsneden landschap. Het is echter twijfelachtig of dit uitgesproken landschap aantrek had op het Romeinen en hun graftraditie. Het is aannemelijker dat de Romeinen binnen het landschap heel wat potentiële graflocaties zagen. De redenen waarom ze uiteindelijk de één of andere specifieke locatie kozen, is op heden moeilijk te achterhalen. Het is ongeloofwaardig dat ze hun graven specifiek aan beken of beekvalleien linkten. Eerder zal men markante locaties gekozen hebben, mogelijk in bepaalde voorbeelden gelinkt aan beken, maar ook locaties als een boom met een specifieke betekenis, uitzichtspunt, geboortegrond, ... kunnen een rol hebben gespeeld. Anders gezegd, zal het waarschijnlijk niet toevallig zijn dat een overledene op deze specifieke plek begraven werd, maar om nu nog te achterhalen wat de exacte aanleiding was, lijkt niet meer mogelijk.

Ongetwijfeld is de ligging en het tracé van de landweer evenmin toevallig gekozen. Alleen is zonder beschikbaar historisch kaartmateriaal of de kennis van de functie van deze structuur in Ingelmunster geen pasklaar antwoord te formuleren. Bovendien ontbreken uitgebreide referenties voor deze structuur in de omgeving.

9. SAMENVATTING

In het kader van de inrichting van een parkeerterrein (inclusief bijhorend groen en het plaatselijk inbuizen van de Meusbroekbeek) en een aanpassing van de huidige Bollewerpstraat te Ingelmunster werd na een uitgebreide bureaustudie (2019F48) een vooronderzoek door middel van proefsleuven (2020A284) ingericht. Dit mondde vervolgens uit in het advies om een deel van het plangebied vlakdekkend op te graven. Het opgegraven terrein heeft een oppervlakte van 570m².

De bodemopbouw binnen het plangebied bestaat uit een opbouw van een A-, B- en C-horizont. Bovenaan de C-horizont manifesteerden zich 13 sporen. Het oudste spoor is een brandrestengraf. Op basis van het aardewerk, dat in een nis bij deze grafkuil is gevonden, is de context gedateerd in de loop van de tweede helft van de 1ste eeuw en 2de eeuw. Vergelijkbare Romeinse graven zijn ook elders in de regio gekend.

Een schaarser fenomeen vormt de laat-middeleeuwse landweer. Op basis van een fragmentje glas en vergelijkbare sporen in binnen- en buitenland werd het spoor in de 15de en 16de eeuw geplaatst. Algemeen gaat het om een lineaire afbakening van een gebiedseigendom of -beheer voor militaire, agrarische en/of juridische doeleinden.

9. BIBLIOGRAFIE

9.1. Literatuur

- BOECKSTEYNS, A., VANHOUTTE, C., MESTDAGH B. (in voorbereiding). *Archeologische opgraving Wielsbeke Houtvezelstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport*. Rapporten Monument Vandekerckhove, Ingelmunster.
- BROKAMP B. 2007. *Landweren in Nederland*, doctoraalscriptie historische geografie, Universiteit Utrecht.
- BROKAMP B. 2012. Middeleeuwse landweren in Nederland, in: *Historische wallen in het Nederlandse landschap. De stand van kennis*, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort, pp 105-121.
- BRUYNINCX T. 2017. *Archeologische opgraving Ingelmunster Nijverheidstraat, Ingelmunster*. Rapporten Monument Vandekerckhove 2017/021, Ingelmunster.
- DE CLERCQ W. 2009. *Lokale gemeenschappen in het Imperium Romanum. Transformaties in rurale bewoningsstructuur en materiële cultuur in de landschappen van het noordelijk deel van de civitas Menapiorum. (Provincie Gallia-Belgica, ca. 100 v. Chr. – 400 n. Chr.)*. Proefschrift voorgedragen tot het behalen van de graad van Doctor in de Archeologie. Universiteit Gent.
- DECONYNCK J., WUYTS F., WINDEY S., CRUZ F., LALOO P., ALLEMEERSCH L. & DE REU J. 2014. *Roeselare Bedrijventerrein 'Noord-Oost'. Rapportage van het archeologisch proefsleuvenonderzoek*, Rapport 73, GATE bvba.
- DECONYNCK J., VERGAUWE R., ROZEK J. & CRUZ F. 2015. *Beveren-Onledegoed, rapportage van het archeologisch proefsleuvenonderzoek*, Rapport 97, GATE bvba, Gent.
- DE GROOTE K. 2018. Glas. IN: DE GROOTE K. & MOENS J. (red.), *Archeologie en geschiedenis van een middeleeuwse woonwijk onder de Hopmarkt te Aalst, Relicta Monografieën 16*, Brussel, 197-204.
- DERWEDUWEN N., & BRACKE M. 2016. *Archeologische opgraving Pittem Posterijlaan (prov. West-Vlaanderen)*, Rapporten Monument Vandekerckhove.
- DERWEDUWEN N. (in voorbereiding). *Archeologische opgraving Wakken Kapellestraat. Eindverslag*. Rapporten Monument Vandekerckhove.

-
- DE SMAELE B. & PIETERS H. 2019. *Onderzoek Ingelmunster Bollewerpstraat. Verslag van resultaten*. Hembyse Archeologie. (2019F48).
 - DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020a. *Vooronderzoek Ingelmunster Bollewerpstraat. Verslag van resultaten*. Hembyse Archeologie. (2020A284).
 - DE SMAELE B. & PIETERS H. 2020b. *Vooronderzoek Ingelmunster Bollewerpstraat. Programma van maatregelen*. Hembyse Archeologie. (2020A284).
 - DESPRIET P. 1983. Romeinse brandrestengraven in Hulste, *De Leiegouw* jg. XXV, afl. 2: p. 151-158.
 - DE WILDE M. & WYFFELS F. 2018. *Nog een brandrestengraf. Toevalsvondst Roeselare Ventweg-Zuid. Eindverslag van een toevalsvondst*. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 106, Brussel.
 - EGGERMONT N. & VAN HEYMBEECK E. 2014. *Archeologische opgraving Oostrozebeke Leegstraat (provincie West-Vlaanderen)*. Rapporten Monument Vandekerckhove 2017/21, Ingelmunster.
 - HAALEBOS J.K. 1990. Het grafveld van Nijmegen-Hatert. Beschrijvingen van de verzameling in het Provinciaal Museum G.M. Kam te Nijmegen XI, Nijmegen.
 - HAZEN P. ET AL. 2016. *Roeselare, Beveren, Bedrijventerrein Onledebeek. Evaluatie- en selectierapport van de archeologische opgraving*, VEC.
 - HOORNE J. 2006. Archeologisch onderzoek langs de Vaartstraat te Wielsbeke. *Leiesprokkels Jaarboek 2005-2006*: p. 50-87.
 - HOORNE J. & MESSIAEN L. 2011. *Oekene Heilig-Hartziekenhuis Roeselare-Menen. Rapportage archeologisch vooronderzoek*, Rapport 21, GATE bvba.
 - KALSHOVEN M., VERBEEK C. 2015. *Kuurne, Pieter Verhaeghstraat (Kortrijk-Noord). Archeologische opgraving*, BAAC rapport A-13.0095, 's Hertogenbosch.
 - MOSTERT M. & BAKX R. 2016. *Evaluatierapport Roeselare, Beveren Noord, Vloedstraat, Opgraving*, BAAC bvba.
 - PEPERMANS J. 2019. *Archeologische opgraving Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen). Eindverslag*. Rapporten Monument Vandekerckhove, Ingelmunster.

- VAN DER LINDE C. 2007. Landweren in verband. Een middeleeuws verdedigingssysteem in het noordoosten van Brabant., circa 1400 na Chr. In: JANSEN R. & L.P. LOUWE KOOIJMANS L.P. *Van contract tot wetenschap. Tien jaar archeologisch onderzoek door Archol BV, 1997-2007*, Leiden, 339-352.
- VANHOUTTE C., MESTDAGH B. & SCHELTJENS S. (in voorbereiding). *Archeologische opgraving Wielsbeke Lobeekstraat*. Rapporten Monument Vandekerckhove, Ingelmunster.
- VAN VAERNEWYCK M. 1829. *De historie van Belgis, of Kronyke der Nederlandsche oudheyd*, z.p.
- VERHAEGHE C., DEMOEN D., JANSSENS N., DESMET C. 2017. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Kuurne/ Harelbeke 'Ter Perre'*, BAAC Vlaanderen rapport 467, Gent.
- WUYTS F. & TEETAERT D. 2011. *Archeologisch proefsleuvenonderzoek Izegem - Hondemensmolenstraat*, Antea archeologie rapporten, Antwerpen.

9.2. Internetbronnen

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://kasteelvaningelmunster.be/historiek-kasteel/>

10. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Plangebied op GRB (algemeen)
- Bijlage 2: Plangebied op GRB (detail)
- Bijlage 3: Plangebied op luchtfoto
- Bijlage 4: Plangebied op DTM
- Bijlage 5: Profielen en hoogtes op DTM
- Bijlage 6: Allesporenkaart
- Bijlage 7: Sporenlijst
- Bijlage 8: Vondstenlijst
- Bijlage 9: Fotolijst
- Bijlage 10: 14C-analyse